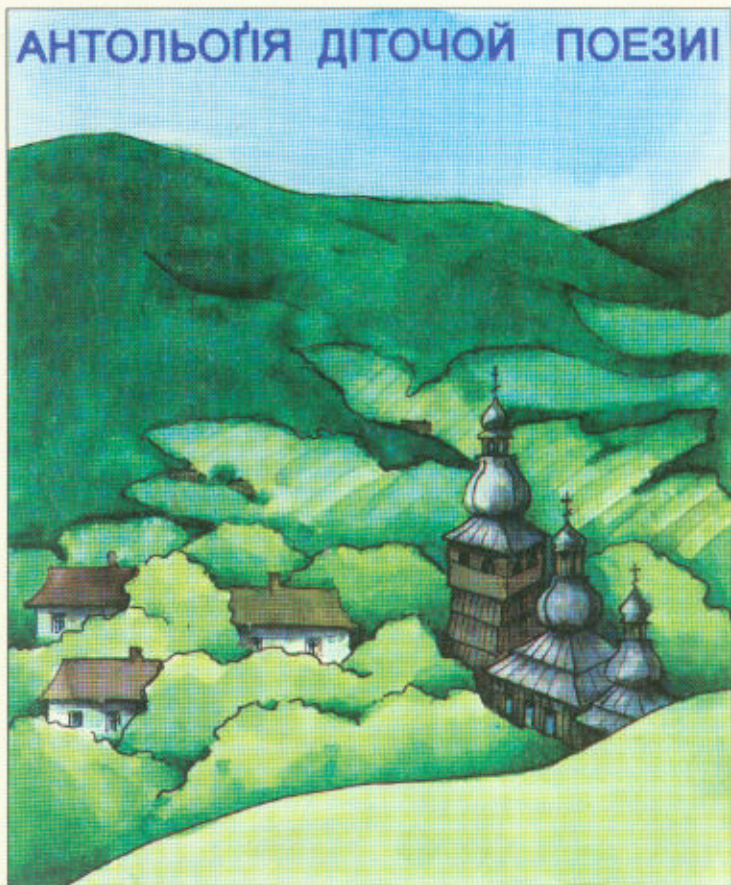

МАМКО КУП МІ КНИЖКУ

АНТОЛЬОГІЯ ДІТОЧОЙ ПОЕЗИЇ

SOWy

ДОСТЕРЕЖЕНЫ БЛУДЫ

стор.	ленійка од горы	од долины	єст	повинно быти
14	2		цисарю	цисарю
22		4	вотме	возме
58	9		лемкивськым	лемківськым
98	14		кєд	кєд я
98		2	зж	уж
117		7	яблona	яблоня
120		3	серепцьом	серпцьом
121	2		вітр	вітер
123		8	стежчці	стежечці
124	1		камни	камени
175		10	сєсртичко	сєстричко
183		7	запри	заприй
194		6	Білявя	Білява
209	14		часу	часы

МАМКО КУП МІ КНИЖКУ

АНТОЛЬОГІЯ ДІТОЧОЙ ПОЕЗИИ

зобрал і упорядкувал

Петро Трохановскій

Стоваришыня Лемків, 1995

Mamko, kup mi knyzku (Mamo, kup mi książkę). Antologia łemkowskiej poezji dla dzieci
Zebrał i opracował Piotr Trochanowski
Książka w języku łemkowskim

Книжку выдано завдяки дотації Міністерства Культуры і Штукы – за што
сердечну подяку складат автор і Стowаришыня Лемків

Książka ukazała się dzięki dotacji Ministerstwa Kultury i Sztuki.
Autor i Stowarzyszenie Łemków składają serdeczne podziękowanie.

Портреты: © Рафал Борецкі
Окладка: © Барбара Маґєрова
Наголовковы карты: © Володислав Грабан

Portrety: © Rafał Borecki
Okładka: © Barbara Magierowa
Karty tytułowe: © Władysław Graban
Przygotowanie komputerowe opracowania graficznego: printEx, Nowy Sącz

Wydawnictwo Sąddecka Oficyna Wydawnicza Wojewódzkiego Ośrodka Kultury
w Nowym Sączu na zlecenie Stowarzyszenia Łemków. Nowy Sącz, 1995 rok

Redaktor: Antoni Kroh
Opracowanie graficzne: Barbara Magierowa
Komputerowy skład tekstu: Tadeusz Łopatkiewicz
Druk: ALMAR, Stary Sącz, ul. Cesarczyka 2

Nowy Sącz, 1995 rok

ISBN 83-85753-30-3

Вступне слово

Признам, сідаючи до писаня того вступного слова не барз ем был переконаний – для кого, ци – до кого мам го писати. До діти? Адже зо свого дітинства знам, же хоц як любил ем чытати, оминял ем завсе всякы вступны слова, а штонайменьше – лишал ем іх по перечытаню парох ленійок. Бо вступне слово завсе выгядало на глупше, но повіджме – на меньше вартісне од цілой решты.

Спрібую, вшеляко, наразити ся на евентуальніст даремного писаня. Раз про то, же не трудно быти так оргінальным, жебы не написати нич. З другой страны зато, же во вшыткых того тыпу выданях вступны слова сут видочні потрібны, кєд сут. Попрі тым – де, як де, але в сучасных лемківських выданях вступне слово може ся аж і придати. Хоцбы для тых, найчастійше з мого покоління, не памятаючых уж Краю і автентичной культуры вітців, для тых обкурєных, як черешні на торговици, порохом обчых доріг. Істніє бо в однесіню до них цілком оправданє підозріня, же не будут певны – ци вміщенє медже тьма окладинками є вытвором етнічної группы даякого народу, ци тіж окремого народу. Одкале оно – тото підозріня?

Прочытувал ем нераз ріжны вступы до тематичных выдань, писаны інчыма языками нич „тота” решта. І не было бы в тым ничого аж так дивного (на примір – німецке выданя „Ілияды і Одысеї”), кєд бы не факт, же оны вступны слова старали ся переконати, што ціла „решта” належыт до языка „вступців”.

Але єм напутал, ні? Не дармо єм ся застанаєвлял кому писати і – ци писати вступне слово. Та кед єм ся уж розогнал, допишу.

Заходить потреба тото зробити. Жебы повісти, што доєдно словечко, як зо вступу, так і – важнійших – за ним текстів, напанане єст в лемківській одміні русинского ЯЗЫКА, котрий неє нияким окрайцьом, ци окрайном чогоси там більшого, важнійшого, а є самым собом.

Не за обшырна тота антольоґія. Лемківска література не мала можливости високо ся вспяти, хоц і на верхах росла. А діточа література уж доцям зышла в нас на сиротку. Найтяжше єї зрештом творити, найтяжше дійти до сердечка дітини. Ісус Христос повіл „будте як діти”, але до дітинства, до того малюваного інчыма кольорами царства, вернути ся тяжко. Треба вышмарити зо себе вшытко доросле, грубе, сукате. Треба найти в собі дуже, дуже добра, здоняти черевікы і тихіцько, непошлїджено ввойти до той маленькой – великой души. І аж втовды... помочы будувати хыжку з кльоцків. Жебы писати дітям – треба быти такой дітином.

Нелегко найти в нашій народній і авторській творчости дарунки для діти і з інчых причин. Лемко, хоц сам в собі добрий, спокійний, богобійний, як мало котрий зазнавал віками ріжных бід, стихій, катаклізмів. По каждый біді, бурі треба было будувати найперше кучку, стаєнку для жывины – жывителькы, потім хыжу для себе, потім... Потім вшытко інче, зас по вшыткым інчым аж культуру, побыву для внутрішнього жытя. Остатнє, наше столітя переполнило чашу горя. Талергоф, Явожно, выгнаня. Кед робил Лемко той першой осени за відереко компері денно, могла ся му

вродити перед заходом сонця лем думка в роді „Привезли нас над Осьвенцім, брали по єдному, розметали кади могли, як вітер солому”. Зас до пісні міг ся переляти жаль-біль, – його біль. А діточки? Для них уж найчастійше не мал коли намалювати в піснях весільшого сьвіта. Приоділ іх, накормил і... оддал емануючий з внутрі смуток. Взял іх за ручку, або і не взяв, жебы повести до церкви, кед уж даде і была. Выпровадил, або і не выпровадил зо згнилого муруванця на подворец пісню, рідне слово. Кед была в ним гірска гордіст, кед не высхла любов, кед жыла туга – переказал єї сьвідомо, або підсьвідомо дітям.

І такє уж выросло наше покоління горде, мелянхолійне, тужливе, або затсрашене, покірне, стыдливє. Так, ци сяк – не пристосуване до творіня функциональной культуры.

Ношений образ, ношену ментальніст, рідкы наш творчы пера переносили на папір. Прото най не буде здивлений знавця предмету, учитель, родич, кед найде в нашій скромній антольоґії творы які здадут ся му дакус за поважны, як для діти – часом на выріст. Штож, маме тото, што маме. Стародавна мудріст повідат: Вітчизну кохаме не зато, же є велика, але зато – же є наша!

* * *

Предметову антольоґію поділил єм на три часты. Першу становит народна творчіст, пісні, баляды, сьпіванкы ріжного жанру: патріотычны, обрядовы, побытовы, жартіблывы, колысковы. Розміщены сут тематычныма групами, при чым на початку – за вынятком першой, прапоровой якбы, пісні „Горы нашы” – поміщено найстаршы творы. В царинці, з яком обходжено на яр

поле, просячы выжшой силы, жебы добрі родило, жебы го „злыі вітрове” оминяли, в собітковых піснях, аж пахне давныма вікамі. Інчы, пізнійшы пісні, сьпіванкы, рахуют сой часто не меньше як двіста років. Серед них найтти можете і такы („Весіля совы”, „Ой, деж ты бывал”), котры знате, быти може, з польской, украинской, ци інчой славянской літературы. Та не трактуйте іх як пожычены, ци – не дай Боже – вкрадены. Соткы народных пісень, оповідань, балад, приповідок, байок функціонує рівнолеглі, в ріжных варьянтах во вшыткых славянских і не лем славянских языках. Факт, же сут они богацтвом і нашой культуры, сьвідчыт найперше о тым, же мы тіж жыли і жыєме в Европі.

Другу, найобшырнійшу част выполнят творчіст авторска обох сторін наших Карпат, од Александра Духновича (1803-1865) до сучасности. Ту появляють ся новы жанры, м.ін. дыдактычний. Повім о тым дакус при біографічных нотках выступуючых в антольогії авторів. А так, загальні, повторю лем стару думку – слава ім Духновичови, Павловичови, Русенкови і другим. Завдякы тому што створили – в тяжкых обставинах, в великым труді – жыєме мы.

Третя част антольогії – „Хмара на вершку тополі” – то діточа поезія бачванских Руснаків, взята з выдання під тым самым наголовком, переведена на лемківскій язык. Такій малий, (ци малий) дарунок од них і од мене для наших діти. І ту застановиме ся хвильку – яке маме однесіня до того дарунку. На кілко близком може, ци повинна быти тота творчіст, на кілко автентычні заступити она може нашы слабы місця.

Руснакы Войводины привандрували на днешнє місце прожываня в половині XVIII столітя. Вышли з вітчыз-

ны, з Русинії – в більший части з Прашівищыны, але і з нашой Лемковины. Розтрачены в чужий земли, підлігали впливам інчых языків, культур, в найбільший мірі сербской і мадярской. І хоц дакус ся піддали, не затратили свойого ядра, не вырекли ся свого імена. Коли пришли ліпшы часы – уж по такой двостох роках перебываня в земли, котра, зрошена потом поколінь, стала ся новом Вітчызном, писаном з великой буквы – взяли ся до систематычного, передуманого будуваня народовой культуры. Для себе, для своїх діти. Завдякы такым корыфеям праці як Гаверііл Костельник (1886-1948), Янко Фейса (1904-1983), жыючий нестор Михал Ковач (р. 1909) та цілий заступ середнього і молодого покоління, кодыфікували язык якій застали, створили цінну літературу, приспособили духове жытя народу до вимогів сучасности. Над Дунаєм і Савом язык Руснаків не є уж лем языком селян – орачів, ковалів і колодіїв; єст языком школы, науки, радия, фільму. Хтіл – не хтіл, мушу привести думку яку высловил єм в „Бесіді” (Нр 11) „Сьвіт наш на парадоксах стоїт. Хто зна – ци не пророчым передчутьом была вандрівка тысячи з нас на Бачванскій степ, перед черт тысячом років? Жебы в час апокаліпсы прокормити духово край вітців”.

Третя част антольогії то перлінка істинной діточой поезії Руснаків знад Савы, Дунаю, перлінка... НАШОЙ поезії. Чом єм так підкріслил тото – нашой?

На перший позір, на сьвіже ухо, кед бы Вам пришло слухати той бесіды, здала бы ся Вам, ба-якже – славянском, але не дуже більше зрозумілом нич – дайме на то – словацка. Та выстарчыт послухати єй пару раз, прочытати єдну невеличку книжечку і відкриєте,

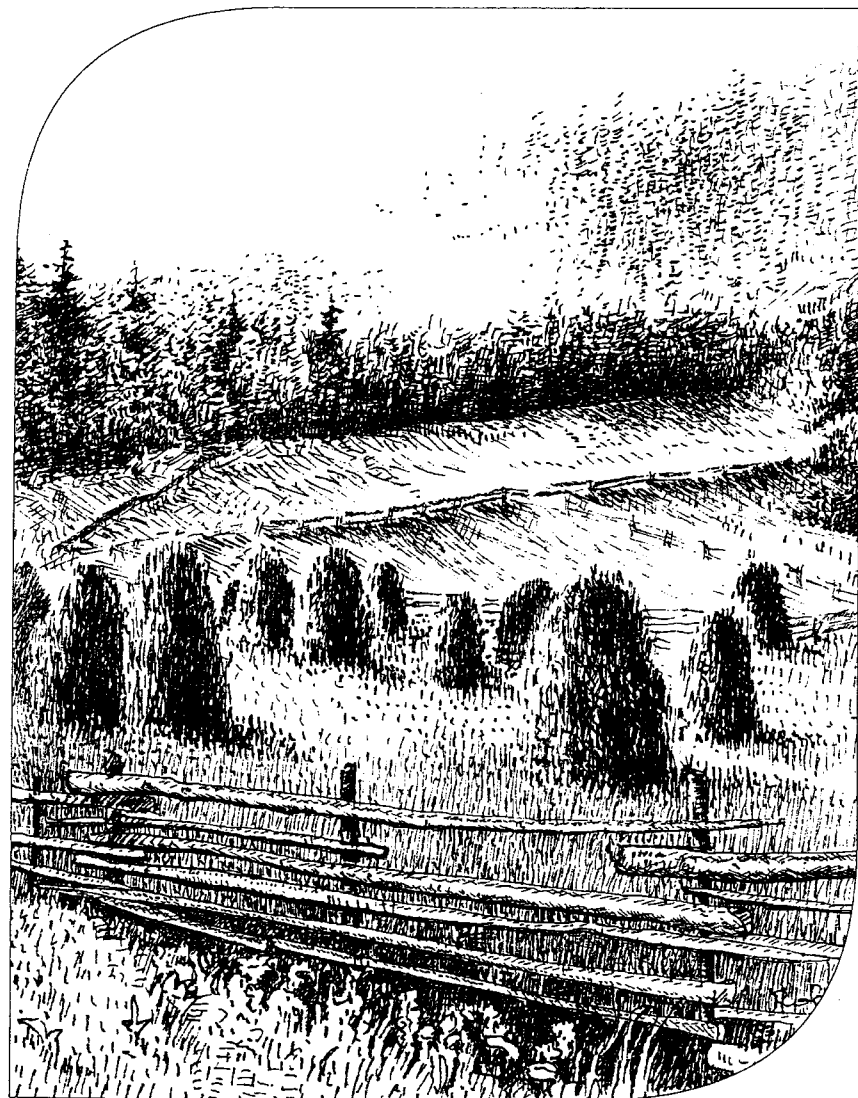
сами до себе повісте „якій я здібний, якій я вроджений полігльота, так скоро вшытко розумію”.

Перекладав ем поезію зо шестьох славянских языків, в тым з найближшого – нибы – українского. Над перекладом „Елегії о сьпіваючых дверях” Антонича сідил ем цілий місяц. Інчий акцент, складня, структура языка – і уж! А ту? Іде з маршу, як бы то не был переклад, а пересьпів. Чом так легко іде? Бо хоц прибраний в дакус інчу „якну” (серб.-хорв. – гунька), язык тот не змінил своей душы, не змінил структури, остал на старых підвалинах з твердого букового дровна, што кописи, зеленым іщы деревом, росло, шуміло в Карпатах.

Приймий жычливо тоту скромну книжечку. Є она дивном дітином „Антольогії лемківской літературы”, нераз уж анонсуваной в пресі, та все іщы не скінченой, хоц минуло парунадцет років праці над ньом. Што-ж, тота дітина потрібна нам скорше. О даякій час, кед позволят обставины – зложу другу антольогію діточой прозы. Враз з нынішньом будут они (мам надію) помічны для наших учителя, ци родичів, котры вчыти будут наши діточки рідного, лемківского языка. Для будуваня нашой „нормальности”.

Іщы, на конец, увага: при добераню літературы мал ем на думці діти і тых, котры за діти уж не барз хцут ся уважати. Ділом родичів і учителя, дома і в школі є розділіня – што кому корысне. А окрем того – тримайте ся здорово, приемного чытаня!

Петро ТРОХАНОВСКИЙ

ОДКАЛЬ СОНЕЧКО СХОДИЛО

НАРОДНА ТВОРЧІСТ

Коли зачала ся наша народна творчіст? Од товды, од коли люде свої радости і смуткы зачали складати в пісні, байкы, оповіданя, приповідкы. Мусіло то быти давно – давно, хыбаль з тисяч, а може і більше років тому. Собітковы пісні, котры сьпівали іщы Ваши дідове, а котры Вы, Діточкы, не мали уж щестя зазна-ти, носят в собі знамена давных, поганьських обычаїв. Переказувано їх з вітця на сына, з віка на вік, переказу-вано з уст до уст. Така творчіст – пісня, байка – створена, але не записана при творіню, лем переказана до памяти зове ся устном, або народном творчістю. Не знаме імен єй авторів, давных сьпіваків – бардів, але складают ся они на єдно прекрасне імено – Нарід.

Горы нашы

Горы нашы, горы нашы,
Горы нашы Карпаты!
Нихто не зна, нихто не зна,
Кілко вы в нас вартате.

Горы нашы, горы нашы,
Горы нашы Карпаты!
Не даме вас, не даме вас
За ниякы дукаты.

Не даме вас, не даме вас,
Горы нашы Бескіды,
Бо вас дати не казали
Нашы діды, прадіды.

Царинка

Сбором ідеме, полон несеме!
Мольме ся Богу, і всі посполу,
Жебы нас тучы не заходили,
Злыі вітрове не панували.
Оборон Боже горы, долины,
Горы, долины, нашы царини!
Прийми Боженьку труд дороженьку,
Же сме обышли горы, долины,
Горы, долины, нашы царини.

Дівча ластівка

А на Яна, на Янонька
Купала ся ластівонька.

Купала ся, купала ся,
А на мамку волала ся.

– Мамко моя, подай ручку,
Не дай згынуц мой сердечку!

Мамко, мамко, подай обі,
Не дай згынуц в зимній воді.

сбором (собором) – разом
тучы – хмары
царина – роля, управляне поле
згынуц – згинути
мой – мойому

Коло Білограду

Коло Білограду
Росне біла трава,
Тот нещесний Турок,
Біла лелия,
На войну ся дават.

Небожата хлопці, –
Зла година буде,
Як червений Турок,
Біла лелия,
Воювати буде.

Сироточки моі,
Як вас мам лишати?
Я свою голову,
Біла лелия,
Під шаблю мам класти.

Іде коник од Будина

Гора, гора і долина,
Іде коник од Будина,
Іде, іде малюваний, –
На ним кантар позлачаний.

Білоград – Бельград, столиця Сербії
Будин – колиси осібне місто, днес част Будапешту, по правій стороні
Дунаю (Буда)

Вояк я, вояк

Цисярю, цисярю,
Чом тілко вербуеш,
Хліба тобі бракне,
Чым нас погодуеш?

Не бійте ся хлопці
Цисарского гладу,
Має цисар жытко
Коло Білограду.

Білоград, Білоград,
Білоградскы мосты,
Там ся розсыпуют
Младых хлопців кости.

Ей, вояк я, вояк,
Бо—м слуга — неборак,
Як бым ґаздівскій сын,
Вояком бым не был.

ґаздівскы сынове
З косами, з граблями,
А я — неборачок —
Долов Кошыцями.

вербувати — брати до военной службы
Кошыці — місто во східній Словациі

Не зімают розбійничка

На высокій горі
Сьніжок попадує,
Што то за розбійник
Тілко розбоює.

На высокій горі
Там його хватили,
На Мушыньскій замок
Його посадили.

На шыроком дворі
Збійничка судили,
Пращати миленьку
Йому позволили.

— Втікай же Янічку
Горі команичком,
Захран свою младу
Од ката главичку.

— Кед мі єй не стяли
На мушыньским дворі,
Уж мя не зімают
На высокій горі.

В зелененькым гаю

В зелененькым гаю
Пташечкы сьпівають,
Уж мойого няня
На войну волают.

Волают, волают,
Коничка сідлают.
– Якже нас лишыте
В тым великым жалю?

– Лишам, діти, я вас
На коротенькій час,
Кед не прийду рік – два,
Не верну ся ниґда.

Минули два рочки,
Уж із войны ідут,
А нашого няня
Лем коника ведут.

Ведут же го, ведут,
Жалобом прикритий,
Певно уж наш няньо
На войні забитий.

Забитий, забитий,
Схований до ямы;
– Мамко наша, мамко,
Уж мы сиротами.

Гусар буду

– Мамко моя, гусар буду,
Чорны ціжмы носил буду.
Чорны ціжмы з острогами
Горі – долов Кошыцями.

– Мамко моя, куп мі коня,
Най не сіджу дармо дома.
Най я іду до Шариша
Глядац собі товариша.

Обізрий ся сивий коню

Обізрий ся сивий коню
на себе,
якій сідат шумний Янчык
на тебе.

Обізрий ся сивий коню
іщы раз,
якій сідат шумний Янчык
жолтовлас.

Шариш – країна в полудньово – західній Лемковині, під гірськым хыр-
бетом Мінчол
жолтовлас – з „жолтыма”, ясныма волосами

Превез мя Янічку

– Превез же мя, мій Янічку,
Превез же мя през водичку.

– Як превезти тебе я мам,
Кєд я свого весла не мам?

Ани весла, ани сесла,
Бо мі вшытко вода знесла.

Горіла липка

Зелена липка горіла,
Під ньом дівчына сідила.

Іскоркы на ню падали,
А хлопці за ньом плакали.

Не плачте хлопці, не плачте,
Зелену липку загасте.

Решетом воду носили,
Зелену липку гасили.

Кілко в решеті той воды –
Тілко з вас хлопці выгоды.

сесло – (од сес – тот) емоціональне слово

Дівча стратило ягнятка

Ой, погнало дівчаточко
Ягняточка в поле,
Тай стратило дівчаточко
Ягняточок двоє.
А піду я гукаючы,
Ягняточок глядаючы,
Поза вершок зайду –
Ачий я їх найду.

Воджу очы по убочы,
Долинками броджу,
Але своїх ягняточок
Нигде не находжу.
Темна, темна нічка іде,
Буде, буде дома біда.
– Ягняточка милы,
Де сте ся поділи?

Ту горбочок, там ярочок,
А там долиночка,
Виджу, виджу – там ся пасут
Моі ягняточка.
Темна, темна нічка іде,
Уж не буде дома біды.
– Дращком, яркы, дражком,
Бо уж ножкам тяжко.

ачий – слово значыньово посередне медже „може“ а „напевно“
яркы – овечкы вроджены остатньої ярі

Ой, деж ты бувал

– Ой, деж ты бувал,
чорний баране?

– Во Львові, в Кракові,
вельможний пане.

– Штож єс там робил,
чорний баране?

– Там грали, скакали,
вельможний пане.

– Чом ты не скагал,
чорний баране?

– Бо били, бо били,
вельможний пане.

– Чом єс не втікал,
чорний баране?

– Не было де, не было де,
вельможний пане.

– В мышачу діру,
чорний баране!

– Кєд рогы, кєд рогы,
вельможний пане.

– Та быс позбивал,
чорний баране.

– Бы боліло, бы боліло,
вельможний пане.

Весіля совы

Королева сова
весіля справляла,
а зозуля – сестра
рады подавала.

Заяц прилітує
з велькыма дарами,
з кашом і крупами
– Приймийте заяца
до свого палаца.

А когут з курочком
жытце молотили,
а качур з качечком
до млина возили.

Баран муку меле,
уця мірку бере,
комар воду носит,
блыха кісто місит.

А сіра гусочка
хліб до пеца саджат,
гусак на ню сычыт,
хліб до пеца лічыт;

– Цыт–же, момотливий,
бо–с мі хліб помылил.

А медвід басує,
волк з козом танцує

– Гоя, козо, гоя! –
Бо ты будеш моя.

момотливий – гугнавий, мамравий
лічыт – рахує

Запискай югасе

Запискай, задуркай
Мій милий югасе,
Най ся нам стадочко
По полю розпасе.

Пискай, югас, пискай,
Я буду сьпівати,
Буде ся нам голос
На рівни схаджати.

Ей, мам я косу

Ей, мам я косу,
Але ньом не кошу,
Горі селом, долов селом
На рамени ношу.

Ей, мам я косу,
Але не клепана,
Так бым косил, так бым косил
Од самого рана.

Ей, мам я косу
Зо самых оцелий,
Як притисну, та мі вотме
Попри самій земли.

рiвня (на рiвни) – долина над рiком
з оцелий (од оцiль, по польскы – stal)

Одкаль сонечко сходило

Одкаль сонечко сходило,
Там дiвча яблiн садило.

Росний яблiнко високо,
Во сто вершечкiв шыроко.

Квитний яблiнко бiлено,
Род мi яблочка червены.

Подуй вiтрику з Дуная,
Зваль мi яблочко з конаря.

Лiтала пава

Лiтала пава, лiтала,
Срiбны квiточкы, златы перечка
Роняла.

Лiтала она без горы,
До своей любой, ростомиленой
Матерi.

Там єй весiля стояло,
Штырi трубаше, пят пахоляток
Iй грало.

роняти – тратити
ростомилена – барз мила
стояло – ту в значыню: проходило, одбывало ся

Зозуленько мила

Зозуленько мила
Де будеш кукала,
Кед ес сой на бучку
Вершечок зорвала.

Буду я кукала
На зеленій сосні,
Покля мі на бучку
Вершечок виросне.

Прядка

Ой на прядкы, на прядкы
Дівчатко ходило,
Сіло на припецок
Тай нитку точыло.

Ой, прядка я, прядка,
Загнала мя матка,
Іщы мі ту прийде
Моя камаратка.

Ой, пряду я, пряду,
Не найду сой раду,
Уж бым сой поспала
І веце не пряла.

Вечырки

Куділь, веретено –
Моє зармучыня,
Гушелькы і смычок –
Моє потішыня.

Вечерничкы нашы
Сьпівайте весело,
Най ся розвеселит
Ціле наше село.

Ей, пряду я, пряду
Тоту кудельочку,
Жебым сой выткала
Гарду кошельочку.

Уж ем высьпівала
Тілко сьпіваночок,
Уж дрімлю, уж іде
Сон до моіх очок.

Додому, додому,
Милы вечерничкы,
Уж повыходили
Зза горы зірничкы.

зармучыня – засмучыня

Сиротиньскы пісні

Як я сой засьпівам
З раненька, по росі –
Піде мій голосик
До мойой мамусі.

Мамуся почує,
Горенько заплаче –
Чья то дівочка
По полю щебече.

Щебече, щебече,
Кебы щебіточка –
Бо мене не мине
Жадна робіточка.

* * *

Долина, долина,
На долині берце,
Болит мене, болит
За нянюсьом серце.

За нянюсьом серце,
За сестричком душа;
За тобом мамочко
Добрі не забю ся.

берце – скала

Засьпівай когутку

Засьпівай когутку
На вербовым прутку,
Бо моє серденько
В барз великым смутку.

Я бым сой сьпівала,
Кебым голос мала,
Аж бы ся мі тота
Гора розлігала.

Гоя же мі, гоя,
Коло того поля,
Коло той дубины,
Боже мій єдиний.

Жебы то не горы,
Жебы не ялиці –
Виділа бым я сой
Няня в Америці.

Але кой то горы,
Але кой ялиці –
Не буду виділа
Няня в Америці.

кой – кед, ужыване частійше во східній Лемковині

Пустте мя мамочко

– Пустте мя мамочко,
Пустте мя на жнива,
Най люде не гварят –
Жем дівка лінива.

– Я бы тя пустила,
Та іщыс молода,
Ты іщы на жнивах
Робити не годна.

Колысочка в лісі

Люляй, люляй, мій сыночку,
Справлю тобі колысочку.

Справлю тобі колысочку,
Тай повішу на дубочку.

Сонце зыйде, обігріє,
Листок впаде, тай накрые.

Пташкы будут ту літати,
та будут сьпівати,
Дітиночку масісеньку
будут присыпляти.

Колысанка

Люляй же мі, люляй,
Кед мі маш люляти,
Бо я не мам коли
Тебе колысати.

Люлю же мі, люлю,
Де я тя притулю?
Під зелену сосну, –
Ягідку розкошну.

Колыш же ся, колыш
Колысочко сама,
Жебым я сой пішла
До работы зрана.

Люляй же мі, люляй,
Лем ся не скатуляй
З той новой колыскы
До чорной земличкы.

Ой, люляй мі, люляй,
Сыну мій молодий;
Як ся постарію –
Подаш мі хоц воды.

Сьпіваночки мої

Сьпіваночки мої,
Деж я вас подію, —
Піду до лісика,
Там я вас посію.

Будут там дівчата
По губы ходити,
Сьпіваночки мої
Будут знаходити.

Як я сой засьпівам

Як я сой засьпівам
Двома голосами,
Єден піде верхом,
Другій долинами.

Як я сой засьпівам
Красні, премилені,
Аж ся мі розвиют
Під бучком корені.

губы — польск. — grzyby, prawdziwki, borowiki

Веселости моя

Веселости моя,
Дес ся мі поділа?
По шырокій рівни
Єс ся розлетіла.

Стану я сой, стану,
В неділеньку рано,
Та я сой позберам
Веселости мало.

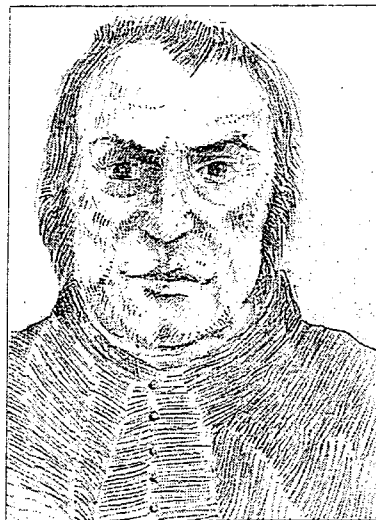
Замкну я ей ключом,
Замкну я ей двома, —
Най моя веселіст
Перебыват дома.

веселости мало — ту в значыню кус, дакус

АЛЕКСАНДЕР ДУХНОВИЧ

1803 – 1865

Перший з наших Будителів. Перший не лем віком, але і заслугами. Был правдивым духом новым, котрий розбудил приколысаны до небытя русинскы надії.

Вродил ся Александер Духнович 24 квітня 1803 рока в Тополи коло Гуменного. Освіту здобыл в Ужгороді, зас найпліднійшу част жытя провьял в Пряшові, де і вмер 29 марця 1865 р. Недалге його жытя выполнила до краю праца для ліпшой будучности нашого народу. Был передовшыткым здібным організатором народного бытя. Та більше вымірне є писане слово. І того слова – вершів, сценічных творів, есеїв, історичных дописів – лишыл по собі дуже. То він, з думком о дітях, зложыл „Книжочку читальну для зачынаючых”, свого роду буквар, де першыраз (в выданю того тыпу) – перед сто пятдесятьома роками – прозвучало наше рідне ЛЕМ.

Я Русин

Я Русин был, есм і буду,
Я родил ся Русином,
Чесний мій рід не забуду –
Остану його сыном.

Русин был мій отец, мати,
Руская вся родина,
Русины сестры і братя
І шырока дружына.

Я сьвіт узріл під Бескідом,
Перший рускій воздух ссал
І кормил ся рускым хлібом,
Русин мене колысал.

воздух – повітря

Младіст

Посмотри мій сине
Пшеничку на поли,
Як прекрасно квітне,
Дозріват по воли.
Колосок їй біжыт
Вгору, як прут просто,
Горі главу держыт
І плават радостно.
Де вітрик задуват,
Він на тоту страну
Легонько ся кланят,
На ліву, на праву;
Але як пристане
Пшеничка на поли,
Колос главу зогне,
І уж є по воли;
Бо уже ся валит
Зерном наповнений,
Дармо ся не хвалит,
Остане смиренный.
Долов главу спустит,
Вітер го не здавит,
Грубий корін пустит,
Сьміло ся поставит.

Так молодий двигат
Головку порожню,
А старий похылят
Од розума важну.
Так молодий хлопец
За вітрами спішыт,
А премудрий старец
Хвалом ся не тішыт.

смиренный – тихий, покірний

Мамко, куп мі книжку

Мамко, мамко, куп мі книжку,
Тинту, папір і табличку,
Бо я піду до школы –
Вчыти ся поволи.

Повідают же во школі
Діти знають добру долю,
Знають красні сьпівати,
Чест каждому дати.

Я бы вшытко хотіл знати
І чесно ся справувати.
Куп мі мамо книженьку,
Хоц лем таку маленьку.

Шліпий і хромий

Стрітили ся шліпий з хромым,
Стали розмавляти,
Як, способом, собі в сьвіті
Можна помагати.

Скоро, враз ся домовили –
Взял шліпий безнога,
Зас хромий му показувал
Кади єст дорога.

Сего очы, того ноги
Разом ся складають, –
Так то бідны собі в нужді
Мудро помагають.

тинта – атрамент

хромий – кулявий

Поздоровліня

Русинокы – братя,
Любезны rybята,
Милы соколята.
Несу вам в пригоді
В тым то Новым Годі
Серця мойого жар
На новогодній дар.

* * *

Желаю вам братя
Русины – rybята
Старенькым теплий кут,
Дротарям туній дрот,
Бабусям гостины,
Невісткам крестины,
Господарям силы –
Плуг, граблі і вилы,
Парібкам сьмілости
Од дівчат милости.

Вам же соколята,
Маленькы дітята
Книжочку вручаю,
Богу вас оддаю.

год – рік

Послідня моя піснь

Ой, дітята – соколята,
Змагайте ся на крылята!
Бо я уже сокол старий,
Уж мі крыла поламали.

Скубли врагы зо всіх сторон,
Выставляли мя на сором,
Розбивали як колокол,
Но я остал – старий сокол.

Был соколом для родины,
Сьпівал пісні соколины,
Учыл так і вас сьпівати,
По сокольому літати.

З мыслию о горной жызни –
Жыйте благо для Отчызны;
А чужыны ся стережте –
Она не принесе щестя.

сором – стыд

колокол – дзвін

для родины – ту в значынню – для вітчизны
о горной жызни – о выжшым, достойнійшым жыттю
благо – добрі, добро

АЛЕКСАНДЕР ПАВЛОВИЧ

1819 – 1900

Александр Павлович звал Духновича вітцем, мал го за взір, але під взглядом поетичного таланту переріс свого учителя.

Вродил ся 19 вересня 1819 рока в Шаришкым Чорным. Недоля дітинства повела го до Львова, де поберал першы науки. Продолжувал їх в Бардийові, Мішкольци, Яґрі і Трнаві. Як більшіст освічених люди того часу, выбрал духовний стан; не для защитів, лем жебы быти серед простого народа. Пропонувано му высокы посады, але Павлович не принимал їх. Він воліл вчыти босы сільскы діточкы, а же робил тото добрі – не давано му спокою. Бо просвічений нарід – невыгідний нарід. Од 1863 рока служыл і вчыл в Свиднику; там тіж вмер – 25 грудня 1900 рока. В своїх численних творах осьпівал тогочасны русинскы надії, жытя сучасників, а передовшыткым – як нихто в нашій літературі – гірку долю дітины, сироты.

Яґер – (мад. Eger – місто в Уграх)

Я Русочка – дівочка

Карпат, Бескід –
Мій отец,
Мати – Маковиця.
Руского няня, матері
Я руска дівця.
Я Русочка – дівочка,
Руска моя мати
В колысці мя вчыла
По рускы съпівати.
– Люляй, люляй синяtko –
Мати мі съпівала
І з маминой груди пісні
З молоком я ссала.
Рускы братя, сестриці,
Рачте послухати
Пісні руской матері
Буду вам съпівати...

Маковиця – рідна країна Павловича, посередині полудньовой Лемковины

Уч ся, моє дітя

Діточкы так, як квіточкы –
Роснут, розквітают,
А во школі все поволи
Розум розвивають.

Каждий человек од дітинства
Должен ся учыти
Працувати, чесно жыти,
Злого ся хранити.

Вы діточкы, як пчолочкы,
Школу нащивляйте;
Пчолы меду – вы мудрости
Во школі глядайте.

Пчолы назбирают меду,
Мают з чого жыти, –
В школі зас мудрости, чести
Научат ся діти.

Там во школі розумови
Отворят ся очы;
Мудрий человек завсе в сьвіті
Зна собі помочы.

Мудрого человека всяди
В учтивости мают,
А глупого, неугого
Всяди высьмівають.

должен – повинен
нащивляти – одвиджувати, участувати

Качка

Прилетіла качка до нашого краю,
Она мусит быти аж там, од Дунаю.
Маковиця мила їй ся полюбила,
На Ондаву сіла, там ся всалашыла.
Качка од Дунаю –
Ей, гет од Дунаю!

Дуная і Тисы воды коломутны,
Тамошні жытелі тіж сут дуже смутны.
Маковицкой воды вкусны рыбны плоды,
Меренкы плавають, слижыкы імают...
Ей, то качка мудра,
Ей – гет, качка мудра!

Уж Дунайскы воды для качкы не милы,
Їй ся Маковицкы барже полюбили,
Дрібненькы рыбонькы, ости в них мягонькы,
Легко іх імати, ости мож ғылтати.
Ей, рыбкы з Ондавы –
Добры, вкусны, здравы.

Ондава – ріка, вплыват до Бодроґа, з ним до Тисы, а з Тисом до
Дунаю.

всалашыти (ся) – оселити, задомовити
вкусны – смачны
меренкы, слижыкы (слижы) – пороody рыб

Замерзла сирота

Босе, пілнаге, голодне дітятко
По хыжах гев-там ходило,
У добрых люди, з плачом біднятко,
Хліба, одежы просило.

Вітер зо сьнігом задуват очы,
Кыват ся, лізе біднятко,
Кличе ратуйте! Ах, ніт помочы,
Загыне ту сиротятко.

О, Боже, Боже! Што уж почати,
Де же ся ту повернути,
Ци дале іти, ци ся вертати?
Приходит ту загнути!

Сонечко зашло, барз ся затмило;
Стежечку сьнігом задуло.
Дітятко в сьнігу долго блудило,
Стратило ся і заснуло.

Як в колысочці спит немовлятко,
Вітры му пісню сьпівают.
Ах, уж сном смерти спит сиротятко!
Сироты так погыбают.

Не буде людам уж докучати,
Уж не ма більше старости,
Як ся жывити, де ночувати? –
Сироты дух во вічності.

старіст – ту, в значыню старунок, клопіт

Вороны рано стали кракати,
Сирота уже не жыє.
Людкове ідут. Ідте глядати,
Бо сьніг сироту прыкрыє.

Люде з дороги там посмотрили,
Де ворониска кравчали,
Штоси лежаче в сьнігу збачыли,
Пришли – сироту познали.

В сьнігу, без душы лежыт дітятко,
Очатка ма зажмурены,
Невинне, миле, як ангелятко,
Ручкы на грудьох зложены.

Як уж не могло з місця ся гнути,
Небожченятко плакало,
Великы слезы, уж замерзнены,
На личках му лем остали.

Усточка якбы речы жадали
Бог не забуде вам, люде,
Вы сиротоньку не опуццали,
З неба заплаата вам буде.

Од днес я буду одпочывати,
Мене ангели призвали;
Більше не буду вам докучати,
Мамка іу собі мя взяли.

збачыти – зауважыти, взріти
гнути (ся) – поступити, рушыти ся
прывзвати – прыкликати

Сиротка служниця

Старам я ся, старам,
Так водне, як в ночы,
Слезы обливають
Сиротиньскы очы.

Нянічку, нянічку!
Мамичко, мамичко!
Подте повтерати
Од слез мое личко.

Придте повтерати,
К серцю притулити,
Мене засмучену
Придте потішыти.

Од маленька мушу
Єдностай служыти,
А не можу нияк
Ѓаздом выгодити.

Хоц як вірно буду
Служыти, робити –
Все причину найдут
Мене поганити.

Ѓаздове, ҃аздыні,
Не робте мі кривду!
Вы мате діточкы –
Бог зна на што вийдут!

Може ся так стати,
Же і вашы діти
Так, як я сирота
Тіж будут служыти.

Панцар *

За гору сонце заходить,
З хмар ся новий місяц родит,
Вітрик подуває холодний,
А панцар іде голодний.

Слабым кроком домів крачат,
Лем ся гев і там затачат,
А раз такой уж мал впасти,
Мусіл піля драгы сясти.

Там собі кус одпочынул,
В серцю ся му жаль розвинул,
Бо задармо през ден робил,
К вечеру го гайдук побил.

„Я му робил, як єм владал,
Він од мене веце жадал,
Воду–м му не скаламутил,
Прошто ж він мя так засмутил?“

Вітер вільшынами хвіє,
Пресьпівують соловіє,
Хтіли бы го потішыти,
Жаль не хоче го лишыти.

* Верш тот є фрагментом великого, числячого 335 стрічок епосу „Став бідного селянина“
панцар – робітник на панщыні

Людам не могла угодити

Бідна вдова з малым сыном
Гді–там по сьвіту ходила,
Мала осла, та на него
Своє хлопя посадила.

Як ішли през єдно село,
Там стояло люди купа,
Они з потупом гварили
„О, яка то мати глупа!

Хлопец молодий і здравий,
Не міг бы він осла вести,
А старенька слаба баба
Ци не могла бы ся нести?”

З того села бідна мати
Засмучена одходила,
Своє дітя долов зняла,
А сама на осла сіла.

Сідит мати на осяти,
А хлопеня іде піше,
Но на бідну вдову тепер
Десят разы уже гірше.

Люде кричат з каждой страны
„То немилосердна мати,
Старуха сама ся несе,
Дітятко должно біжати”.

потупа – потупління

Што же мала учинити
Поругана бідна мати,
Ци ли дальше піше іти,
Іли хлопця к собі взяти?

„Под, мій сыну, мы обоє
Дале ся будеме нести,
Ачий так не будут люде
Уривати нашой чести”.

Та переходячы – вшыткы
Тепер сомара жалуют,
Бідну маму і дітятко
Зневажают, потупуют.

„Постій, осле! Ходме долов,
Мы уж должны піше іти,
Ачий так нам ся подарит
Воли людскій угодити”.

Ідут они піхотою,
А сомара провадили,
Та злосливий людскій воли
Ани так не угодили.

Потупувал, высьміувал
Каждый, хто ся з нима стрічал,
А безбожник єден так то
На небогу бабу кричал:

поруганна (старославянске) – зневажена, высьміяна; ругатися – сварити ся, ужывати брьдкых слів, проклинати
іли – або

„О, ты спроста стара бабо,
Чом же ты піхотом ходиш,
А сомара, так – як пана,
На прогульку сям–там водиш?“

Бідна вдова заплакала,
Уж не знала што чынити,
Хотіла бы, та не може
Людскій воли угодити.

„Ах, мій Боже, як я маю
Грішным людям угодити,
Маю ли я осла вести,
Іли його оставити?“

Ба–як, дораз лишу осла,
Раз бы то робота была!
Жебы про пусу бесіду
Я ту осла оставила?!

Под, сомаре, заткай уха,
Не дбай нич на пусу пару,
Заграй людям, ты умієш,
Добру, голосну фуяру”.

* * *

Іщы ся тот не вродил,
Штобы каждому угодил.

спроста – проста, прымітивна

Русинова доля

В смуток ся оділа Русинова доля,
Хоц уже і згыбла старая неволя,
Смутно задуманий рускій нарід стоїт,
Пред сьвіт выступити він ся іщы боїт;
Стоїт задуманий, опертий при буку,
Як бы ждал, бы дахто подал йому руку.
Як маленьке дітя, што почне ходити,
Сьмілости не має, каже ся водити.
Так, як тот, што встанул од долгой хворости,
В котрій його тіло ослабло і кости,
Хоц уже о свой власній силі встає,
Но до ходу сьміліст не скоро достає.
Русин ест розважний, о тым добрі знає,
Же хто ся понаглят, часто упадає.
Давно він, предавно на Бескіді сідил,
А многих, што біжат, падаючых виділ.

Коломыйка

Хоц Руснакы голы, босы, но хлопи, як буку,
У них ест здоровий розум, сильны, кріпкы руки,
Будут орати, сіяти, обрабляти поле
А не буде наше племя голодне і голе.
Будут орати, сіяти, приліжно робити,
Будут нашы милы діти сыты, приодіты,
Будут орати, сіяти, ниву обрабляти,
Будут школы будувати, діти просьвічати.
Даст Бог, будут просьвічени бескідскы стороны,
Перестанут нас хулити кавкы і вороны.

хулити – огваряти, неправду повідати

Ку слеводі

Витай, Мамичко – слеводо,
Жытя нашого выгодо,
Воскресенія уроды
Принес про вшыткы народы.

Хто еси? – Хто ся звідує,
Вітер му повіст, што дує,
Рыбка му повіст при воді,
Што значыт жыти в слеводі.

Пташок доєден повідат,
Кед к сьпіву собі засідат,
І серна гварит при воді,
Што значыт жыти в слеводі.

Шковранок сьпіват лем літком,
Утихне, кед го до кліткы
Зімає хлопчыско свавільний,
Смутит ся, же є невільний.

Вільний соловій во гаю
Пісьном, што достал ей в раю,
Славит Господню слеводу,
Жытя свойого выгоду.

Парка голубів на стрісі,
А дикых пары по лісі
Дзьобкы до дзьобків подають,
Вільности образ нам дають.

Вода з джерела выходит,
К слеводі земля ей родит,
Весело плыне в долину,
Черствит калину, малину.

А з той слеводы уроды
Достанут вшыткы народы,
Кед собі руки подадут, –
В неволю нігда не впадут.

Пісьнь пастуха

Вітер свище, летят тучы,
Блискат, дуднит, в хмарах гучыт,
Гырмит, гром за громом тріскат,
Пастух свою думку пискат.

Пискат собі, думуючы –
Перелетят громы, тучы.
Повідають стары люде
По злой хвили – добра буде.

ІВАН КЫЗАК

1856 – 1929

*Єден з тых – неслушні забытых через невдячных
потомків. Чловек наполегливого труду, великий
патріота.*

*Вродил ся 14 грудня 1856 рока в Пакостові на
Прашівщині. Выкладав в Рускій Учительській Семінарі
в Пряшові. Автор шкільных підручників, редактор
і видавця парунадцетьох календарів – альманахів,
в котрых поміщав і свої творы. Был тіж знаменитым
диригентом і композитором, а тот талант оддал
в великій мірі дітям, komponуючы для них дуже пісничок.
были они выкорыстуваны в шкільных програмах навча-
ня. Творил вершом і прозом. Тот другій жанр, особливо
гуморыстычна проза, є в Кызака ціннійша. Вмер 19
жолтня 1929 рока.*

Піснь о Отецестві

Люб, дітино, свою рідну країну!
Люб ей так, як отця, матір, родину.
Буд вірна їй аж до темного гробу,
Так в радісну, як і во смутну добу.

Котры зьвізды неба на тя сияли,
Коли тя отец і мати колысали
То же сонце, тоты зьвізды сияют
Там, де твої предкове спочывають.

Тота земля родит ти хліб насущний,
В зимі, в бурі даст притулок защытний,
В теплий ярі премилий сьпів пташачий,
Зелены лісы, лугы, цвіток пахнячий.

Можеш іти, вандрувати край сьвіта,
Цілий сьвіт для тя – мачоха сердита.
Тоска назад тя принесе, хоц вмерти;
Отечество люб, дітино, до смерти.

тоска – туга

Волча правда

Волк і ягня до потока
Пришли воду пити,
Горяч была, требало ім,
Жажду утолити

Выбрал місце волк повыжше,
А баранок нижше
Не выберал, лем собі стал,
Де му было ближше.

„Про што мі колотиш воду?”
Выркнул волк хмураво.
Баранок му тихым гласом
Отвітил ласкаво:

„Як бы я міг колотити,
Пане, воду твою?
Кед я не повыжше тебе,
А понижше стою”.

„Іщы сьмієш прерікати?
Быддя на нич гідне”!
Волк завырчал, потім роздер
І зіл ягня бідне.

* * *

Волча правда і у люди
Нерідко быває;
Хто сильнійший, хто зубатший,
Тот і правду має.

требало – скорочена форма выразыня „треба было”, уживана не
Пряшівщыні

жажду утолити – заспокоїти прагніня

прерікати – не згаджати ся зо спілбесідником, речы незгідні з його
думком

Гриц і Юрко

Гриц і Юрко до єдного
ґазды ся поіднали
Чрез цілий рік на ґаздовы
Овци позір давали.

„Як бы то мі, – так гварит Гриц, –
Людкове завиділи,
Кед бы тоты вшыткы зьвізды
Моі ягнята были”

„Кед бы небо, – гварит Юрко, –
Мое пасвиско было,
ґазды, як я, в цілым сьвітї
Такого бы не было!

ґаздом бым был і бым сой пас
Своі ягнята тучны”.
„Ба, не’пас! Твоі ягнята
На то не сут валушны!”

„Вера, бым пас!” – „Вера не пас!”
Так ся перегваряли,
Наостаток знисеніта
Аж до битки ся яли.

ґазда як видил, же слугы
Все ся лем надерают,
Выповил ім, же най собі
Інчу службу глядают.

поіднали – наяли ся до работы

валушны – ту: придатны

знисеніта – ни одталь, ни зоваль

**ІВАН
РУСЕНКО**

1890 – 1960

Велика душа нашого народу. По Будителях XIX віку в нашым століттю лем йому надано звання писане з великой буквы – Учитель. Його біографію знає каждый, хто з любови і переконання носить імено Лемко. Та, згідн з принятом традиційом, привести ю треба.

Вродил ся 19 січня 1890 р. на лемкивськым острові – селі Красна. Выхованок новосандецкой Руской Бурсы. В час I світової війны жолнір Його Величества Франца Йосифа. В 1918 році вернул на Лемковину і – як переказує легенда, ци тіж правда – сходил ю цілу, был в досідным селі. Глядал посады учителя, прагнул вчыти лемківскы діти, але доля (назвийме тото так умовні) не дала му той приемности. Мусіл вчыти в польськым селі Лютча коло Стрижова. В страшным 1945 році за мусіл выхати до „Імперіи щестя” (СССР), де серед тугы вмер 10 січня 1960 рока. Неє уж місяця до писаня о Ним. Як неє уж місяця на більше любови.

Лемковина

Каменисты пути і потоки рвучы,
Березовы дебри і лісы дремучы,
Кычеры высокы, поляны зелены,
Пропастны ростокы, зрубы пороснены...
А школы маленькы, хыжы деревяны,
Діточкы босенькы, люде застараны...
Темно в хыжы, смутно смотрят іконы на стінах,
Коло пеца бренчат мухы, гуси, куры в сінях...
Кус дерева за стодолом, на купі чатина –
Біда смотрит через выглед – ото ЛЕМКОВИНА.

* * *

Я родил ся твоім сыном – доля моя бідня,
І люблю тя Лемковино, моя мати рідна!
І хоц земля наша бідна, доля незавидна –
Не забудут мої очы тихых гірскых ночи,
Ани серце не забуде, покля жыти буде.

Бо ци–м годен позабыти нашу гірску красу
І смеречкы і поляны, де ся уці пасут,
І черниці і яфыры, ягоды, малины?...
Верабоже, не забуду нігда Лемковины!

* * *

Шумят ліси, грають пісні, гей, за давні віки,
А ялички ся кланяють смерекам столітнім.
Хмари плынут понад горы – тихонько, як гуси –
Понад горы, понад ліси із Карпатской Руси
Од Тячова, Ужгорода, през Гуменне, Пряшів,
Плынут їу нам милы хмары з вісточком од наших.
Ідут дале їу Щавници, през татрянскы турні,
През Шляхтову, Білу Воду – гет, аж їу Остурни.

* * *

А ліс шумит, пісню сьпіват і слухають хмары
О волі, о прошлой славі і о часах старых.

* * *

Там в росточі видно село – далеко пред нами –
Малы хыжки, стару школу і під бляхом корчму...
Сонце сіло за Кычеру і вітер уж стихат –
Ліс спокійний пред вечером і легко оддыхат...
Роса падат, місяц зышол, тишына на селі –
Лем здалека чути граня циганьской капелі.
Я вас люблю, як і своїх, Цигане–Романе,
Вас голодных і обдертых і споневераных.
Не мате своей отчызны, нигде не признаны,
Лем любите нашы горы – бідуєте з нами.
І бідны сте вы гудаки, без землі, без роду –
Як я люблю ваше граня! І вашу свободу!

Зима в Карпатах

На Кычері дує вітер студений,
Шумят, стогнут верхкы ялиц зелены;
Мете сьнігом по полянах вітриско,
А ядлівці ся кланяють пренизко.

Шумит буря, горне вітер замети,
Хмара сьнігу, як шаранча все летит,
Ани горбків, ани кряків не знати –
Вшытко накрыл сьніг біленькій, крылатий.

Грає вітер, гулят буря шалена,
Загостила до нас зима студена.
Стоят смутны буки, дубы і грабы,
Тихо сідят на конарях астрыбы.

А дороги уж не видно, ни села,
Сьнігом буря вшыткы стежки замела.
Жывой души ніт на дворі, і птахы
Поховали ся пред вітром під дахы.

Кебы я мал шапку невидимку

Кебы я мал, добры люде,
шапку невидимку,
Поїхал бым зараз дохыж,
хоц лем на хвилинку.
Посмотріти на ту хыжку,
на тот беріг, на ту воду,
На то село де–м ся родил
і де–м іграл замолоду.
Посмотріл бым на Кычеру,
на Порубы, на Чершлины,
Серце бы ся радувало
на вид рідной Лемковины.

Лемкы

МЫ БІДНЫ, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты!
І чести не дайме здоптати,
А віры не зломит нам біда!

МЫ ТЕМНЫ – так гварят „нелемкы”,
То треба гу сонцю нам іти,
Бо сонце і для нас засьвітит.
Не блудме все вколо потемкы!

МЫ СЛАБЫ, як гача до плуга,
То дружно ся берме до діла!
І буде в нас дораз міц–сила,
Лем треба спомочы друг – друга!

НАС МАЛО – то в єдну громаду
Всі ходме і смотрме докола,
Быстрыма очами сокола!
Хто з нами враз іде – хто ззаду?!

МЫ МЯГКЫ – так гварят – як глина
Гартуйме ся вшыткы на груду –
В пламени науки і труду
І стужат внет наша родина.

Што в нас было

В нас была давно своя страна
З діда – прадіда власний край,
І своя земля – заорана,
Зелены горы,
лісы і бори,
чудний рай.

Быстры потоки і потічки,
Поляны, луки серед гір,
Рівні, долины понад річки,
А в лісах, борах,
зеленых горах
всякій зьвір.

Тыж были села доокола,
А в селах полно хыж;
В декотрых селах была школа,
Церков, каплиця
і склеп – крамниця,
корчма тыж.

І жили в селах хлопи, жены,
Нарід наш сельській жыл,
Хлопці, дівчата премилены;
Хлопи і паны,
были Циґане,
хоц–хто был.

Лем земля была не богата,
Для вшыткых, реку, хліба ніт;
Треба нам было дорабляти,
Зменьшыти горе,
іти за море –
в чужий сьвіт.

В краю остали няньо стары
І жена з дітми, в тяжкій час;
А мы робили, як сомары,
Кости боліли,
рукы нам мліли –
най то фрас!

А кед мы грошы заробили,
Зас сме вернули в старий край.
За пару років ся змінило,
І в рідным селі
сьвіт повеселіл,
як тот май.

Але недолго гарді было,
Бо настал страшний час.
Сьвітова война розгоріла
І нас в темниці,
на шыбениці
брали зас.

Треба нам згоды

Як пташкам повітря,
Як рыба вода,
Так Лемкам потрібна
Єдніст і згода.

Бо вшыткы жыєме
В біді, недоли,
Ци то православний,
Ци грек–католик.

Собаки

Горі селом, самым змерком
Ідут два сусіды;
Бесідуют, комбінуют –
Як ту выйти з біды...

Аж ту, нагло, споза плота
Выскочыла псів голота,
Обступила наших сватів
і давай брехати:
Ррррр... гау! гау!
Ррррр... тяу! тяу!

Єден сусід бере колик,
Ближе ґу псам іде,
Але другій го стримує
„Дай спокій, сусіде!
Та я уж знам псю натуру,
Шкода зачипляти,
Ци маш колик, або не маш,
Все будут брехати!
Ліпше іти в свою страну,
Спокійно по пути –
Одыдеме пару кроків,
Псів не буде чути...”

І одышли... А за хвилю
Псы велькы і малы
Уж не лают,
Уж всі перестали...

* * *

І медже людми трафлят ся такы,
Злы і завистны, як псы – собаки.
Вы всі іх знате, і я іх знаю,
На бодай кого вырчат і лают.
А человек мудрий на них не зважат,
Ни ся не гніват, ни не ображат,
Лем своє робит – все ведля пляну,
А псы побрешут і... перестанут.

Птах, рыба і рак

Было так
Птах, рыба і рак
Взяли ся віз тягнути
по пути...
І всі трое ся запрагли
і тягли.
Не тяжко было на возі
І на гладкій дорозі,
А воза з місця не рушыли,
Бо незгідливы были
Рак взад тягнул,
Рыба в воду
А птах привык уж з молоду
Летіти все там, де хмары...
Всі трое ся помучыли,
А віз там, де был, оставили.

* * *

І в нас так же – каждый своє,
Не можеме разом іти;
Заміст згоды, доброй волі,
Мы мусиме ся сварити.

Синиця

Синиця –
Мала птиця,
Мизерота
І голота
Цілому сьвіту розголосила,
Што буде море палила...
Од тисяч літ
Нич не чул сьвіт
О таким чуді...

Як почули таке диво –
То в тот момент прилетіли
Вшыткы зьвіры і пернаты.
І всі выдры, і всі чаплі,
Як лем могли, з собом хапли
Таніры, ножи, видельці,
На варены, на селедці.
І над морьом такій стиск,
Шум, крик, вереск, квик і писк,
Вшыткы прут,
Вшыткы ждуть...
А на морі нич не горіт,
Ани дыму тіж не видно.
Аж синици было стыдно...

І синиця, дурна птиця,
Не зробила з моря пекла,
Тай зо стыдом, без гонору,
Одкаль пришла –
Назад втекла.

пернаты – опірены, птахи

Музиканти

Было то раз в Пассайку
(Уж буде тому пару літ,
Як єм чул тоту байку...
Може то правда, може ніт) –

Пес, осел, кіт і цап
І два цицковы телята,
Звычайны собі звірята,
Зышли ся на мітинг' в гали
і задумали
Заложьти музыку
в Пассаіку...

Порадили,
Ухвалили,
О ноты ся постарали –
Двої гушлі і цимбалы,
Бубен, клярнет, но і бас,
І оркестра єст – як фрас!

Настроіли інструменты
Бодай як, панічку „сьвенти”;
Посідали собі рядом,
Тот передом, а тот задом
І заграли, як гудақы...
Але вышло ім нияко.

Гальт, панове! Вшытко кляп!
Перестанте! – гварит цап –
Зле сідите, неє ладу!
Я си ту з клярнетом сяду,
Ты зас, осле, при мі сід,
А за тобом сяде кіт.

Пассайк – місто в Америці, коло Нев-Йорку

Ты, секунд, за котом сяд!
Єдно теля най ту грат,
А ты, сукін, з цимбалами
Сун ся гев і сяд за нами!

Посідали і заграли,
Але планно зас выпало...

– Стап! – пан осел крикнул зас –
Не так буде, вперед бас,
Бубен сяде за гушлями,
Цап з клярнетом за басами,
І так буде ліпше – реку –
Перше гушлі, а пак секунд.

Посідали і заграли.
І зас планно ім выпало.

Такій вышол, знате, крам,
Што аж зглупіл осел сам.
Всі почали ся сварити
І кричати і радити,
Уж вшыткого мали дост.

На то вшытко влетіл кос;
А гудақы ся встрашыли,
Бо думали, што то бос...
Але внет ся спохватили
І гварят му
„Косе милий,
Порад дашто, бо–с грамотний,
Штобы сме ся погодили...
Інструменты маме, ноты,
Не бракує нам охоты –
Як сам видиш, вшытко маме.
А заграти – не заграме...”

бос – бригадиер

А кос гварит
„Вы гудақы?
Ніт, вы вшытқы сте бортақы!
Не може быти музыкы,
Де сут самы капельникы.
Каждий глупий і завзятий,
Каждий хце дириґувати,
І хоц не зна єдной нуты,
А як дурак сьвітом крутит.
Штобы добрі шла капеля,
Тра єдного учителя,
Тра навчыти вас азбуку,
Інструменты брати в руки,
Настроіти і так дале...
Штобы сте як посідали –
Не суцы сте до музыкы,
Не поможут жадны крикы!”

Ғазда в біді

Єдному Ғазді в нічну пору
Злодіє влізли до коморы;
І вшытко вкрали, што ся дало
Полотно, муку, хліб і сало;
А і корову зо стайні,
А з кучы взяли паця.
Забоженкал наш Ғазда,
Што на нич його праца...

Ғнетка пришли кумове,
Приятеле, сусіде
І радят, яким способом
Ғазду вывести з біды.

І повідат кум Юрко
– Не треба было бесідувати,
Што сте такі богатий!
Злодіє бы не знали
І не окрали...
– Але там! – гварит Ваньо –
Не было бы такой страты,
Як бы были в облаку краты!
Не влізли бы воры до коморы...

Ту забрал слово сват Мацканич
І гварит:
„Вшытко нанич!
Не поможут ни замкы, ни краты,
Лем пса доброго тра ховати!
Моя сука ма щенята –
Можете собі взяти!
Ліпше для сусіда выгоду зробити,
Як дусити або топити...”

* * *

Ғазда на вшыткых позерат
І слухат бідак, рад–нерад,
Бо вшыткы радят, хто кілко може,
А ділом ништо му не поможе.

вор – злодій

Треба нам науки

Хоц маме кріпкы руки,
Хоц маме добре здравя –
Без школы, без науки
Мудрійшы нас задавят.

Бо хоц голову маме
І мозок в тій голові,
То мы не понимаеме,
Што о нас дахто повіст.

Бо хоц і очы маме,
Видиме, як сонце сьвітит,
Лем вшыткого, як другы
Не можеме видіти.

Мы лем горе чуєме,
Бо серце маме в груди,
Лем того горя ниhto
Николи чути не буде.

Хто нам другом, хто врагом?
Мы каждому вірили,
На мотузку нас вели –
Свойой не мали мы ціли.

І мы все бідны, голы,
Хоц маме кріпкы руки,
Бо ніт в нас свойой школы
І свойой ніт науки.

Лем бесіда нам остала

Нам бесіда наша мила,
Хоц і кус неграматычна,
Рідна мати нас ей вчыла –
Отже–ж своя, не пожычна.

Хоц бесіда наша проста,
Выповісти вшытко знає,
Ци весело нам на душы,
Ци нам смуток серце крає.

Слів нам хватит, выповіме
Вшытко в лемківській бесіді;
Ци в забаві, на весілю,
В добрым бытју, ци то в біді.

Тож шануйме наше слово
Од велика, аж до мала.
Вшытко інче мы стратили,
Лем бесіда нам остала.

**ЯКОВ
ДУДРА**

1894 – 1974

Найбарже знаний серед народных творців, котри публікувати зачали в осени жытя, а велику внутрішню потребу писаня выкликала аж найбільша трагедія нашого народу – повоєнны пересеління.

Яков Дудра вродил ся 3 листопада 1894 рока в Лоскопо Горлиц. В час I світової війны был жолнірьом. В межевоєнний час газдувал на вітцєських загонах, а вое – як більшист лосян – їздил з мазю по світі. Уж втвоем дакус писал а і был публікуваний в словацкым часопи „Седляцке новіни”. Але так направду розписал ся – повіджено выжше – по выгнаню з рідной землі. Публікувал в „Карпатській Русі”, „Карпаторускым Календарі”, а од 1958 рока задомовил ся на „Лемківській Стрінці” „Нашого Слова”. Вмер 6 листопада 1974 року. Посмертні, в 1982 р., УСКТ выдало му збірку „Уродиве хлопом” („Вродил я ся хлопом”).

Лемковино

Ты Лемковино, рідна країно,
Я тебе люблю, як рідну матір.
Без тебе жытя смутне каждого,
Хто хліб за морйом мусит глядати.

Ты Лемковино, зелена країно,
Твої річечкы, твої потоки,
Як они шумлят і як черкотят,
Я не забуду за долги роки.

На Лемковині, в горах Карпатах,
Там я першыраз прозріл на очы,
Там я першыраз чул зозуленьку,
Як закукала в яр на убочы.

Там меж горами на Лемковині,
Там плыне быстро річенька Ропа,
Там в деревяній, низкій хатині
Я ся народил у Лемка – хлопа.

Там мя пестила і притуляла
Моя наймильша, рідненька мати,
Грудми кормила та цілувала
І заплакати не хтіла дати.

Як я уж підріс, зачал ходити,
Нигде без мене не выходила
І де лем ішла, всяди зо собом
За ручку мене завсе водила.

Ци то до церкви, ци то до склепу,
Ци то в час весны квітя зберати;
Або на лучку в час сінокосив,
Як ішла сухе сіно грабати.

* * *

Не хочу собі припоминати
Тоты розкішны літа молоды,
Але уж трудно, не хтят з памяти
Выйти, як рыба на сушу з воды.

В дорослых часах доля не дала
Жыти назавсе в ріднім гніздочку,
З дому выпхала і в сьвіт пірвала
Як вітер з плота суху сорочку.

Не добрый голод, не добрый холод,
Та нич не ліпша од них і туга.
Хто де ся родил, там го все тягне
Волка до ліса, ґазду до плуга.

Лемківска весна

Задули вітры над Карпатами,
Дуют ден і ніч та не перестают,
Гнут ся смереки враз з ялицями,
Бо новій весні поклон оддают.

І гнут ся верхы дерев барз низко,
Втішно і покірно долов ся схыляют,
Бо любя весна так близко, близко
І горы Карпаты уж ей витают.

Пропали сьнігы, пропали морозы,
Леды ріками поплынули в море,
В подвірцях стоят готовы возы,
А дехто навет в поли уж оре.

І кыпит праця в полном розмаху,
Під тепленькыма лучами сонця,
При сьпіві дівчат, квітя запаху.
Спішыт ся Ваньо, спішыт Февронця.

Та зас пастушок на пищалочці
Ріжны сьпіванкы сой выплекує,
І хоц далеко він на толоці,
А його пісня в село вандрує.

Мряка з над села на землю падат,
Бо взріла ясне і тепле сонце.
Оно до каждой хьжы заглядат
Аж і без тото бідне віконце.

А в селі з рана, як на ярмаку,
Коровы ревут, ягнятка бечат,
Качкы квачучы ідут на млаку,
В кузни сталевы молоты бренчат.

Квитнут черешні, яблони, грушы,
Біло—ружову твар показали,
Здравы і кріпкы всі людскы душы,
Бо ароматів ся напахали.

Ой горы, горы, вы нашы Карпаты,
Якы вы красны, якы вы богаты
І яка ваша лемківска весна
Красна, весела і барз чудесна.

Скарга на волка

В поважний інстанції позасідали
Быстрый Сокіл, мудра Сова
Та Пес, Баран і Корова.
Пришла і пані доктор Коза
Поважна як венецкій Доза
І хтоси там з Рыб,
Бо пришла скарга з просьбом
О доражній трыб.
Сто підписив на лісовій поляні
Быти конче мусит,
Бо ходит ту о Волка,
Же мучыт і дусит,
Же тыран і кат.
Торгат, мучыт і пожерат –
Правдивий Гітлера брат.
Навет і Єлень ма уж той біды
    понад рогы,
Бо пересилил про Волка ноги.
І треба з тым конец зробити,
Волка на смерт засудити.
Та была уж на то ухвала
І деси она пропала.
Треба было ей поглядати і знати,
Як стосункы поправны
    в родині звірячий
Повинни ся представляти,
Бо тота справа всіх нас пече.
Розберат справу комісія – і рече:
– Уж найвыжша пора
Скарати за шкоды такого потвора.
Та уж лем підписы –
    і формальности задост,

І ульга запанує в лісі,
    та спокій і радост.
Підписуйте! – гварит комісія,
Штобы была внет на поправу
    добра надія.
Сокіл:
– Я іщы днес не съпівал в гаю
    ани в лісі
І я не годен ту час тратити
    на підписы,
Без мого підпису не упаде справа,
Бо не позволит на то судова устава.
Корова:
– Ах як тота справа долго ся влече,
Мі уж з ікры молоко тече,
Я мушу уж тепер в стайни быти,
А підпис можна і заран зложыти.
– Як Корова заран, то і я заран,
Прийдеме разом – гварит Баран.
І я не підпишу – гварит Пес, –
Бо я іщы не сънідал днес.
Сова:
– Я не одмавляю і підпишу в ночы,
Бо в ден, як вам відомо,
    я мам слабы очы.
А я може аж при кінци –
    гварит Рыба, –
Як верну з Бермудів,
    іщы здужам хыба.

* * *

Ест пізно і комісія розыйти ся мусит.
Ліс шумит, тревога падат...
А Волк як дусил, так дальше дусит.

Байка о столі

Был раз стіл в уряді;
Што—ж речы о столі?
Видиме го всяди,
Ріжны сполнят ролі.

Але тот барз часто
Спротивлял підлогу,
Бо не знати про што
Закулял на ногу.

А хвіял ся прото,
Розливал атрамент
Та робил болото
І в уряді лямент.

Та пришла до стола
Комісія высока,
Почухали чела
І рекли, так з ока

„Над чым ту думати,
Дармо час тратити?
Треба стіл зрубати,
На огни спалити”.

Мала стіл споткати
Плянова ексмісія.
Та треба чекати,
Бо зас комісія.

„Наш стіл ест — ствердила —
Оказ меж меблями
І ту жадна сила
Не ма прав над нами.

Стіл мусит стояти
На крок не рушений,
Бо то треба знати
Про што ушкоджений”.

Стіл стоіт уж сьмільше
І кыват сой ногом,
І што ден частійше
То свойом дорогом.

І так бы час зышол,
Роки дост великы,
Та возний раз пришол
До мебля калікы.

І выстругал тріску,
Підложыл під ногу.
Аптыку мал близку
І не барз дорогу.

Він лічыл калікы
Із людской гречности.
А вы, урядникы,
Де вашы здібности?

До урядуваня?
Ци до погарика?
Ци до змарнуваня
Нового столика?

Стіл стоіт лагідно
Здоровий, як новий
І служыт выгідно
До днес урядови.

Так было давно

Повідали мої дідо
Як то давно було,
Же ся Лемкам в наших горах
Не найгірше жыло.

Хоц был часом неуроджай,
То не бідували,
Бо в сусіках старий запас
Все притримували.

Правда, же не каждый ґазда
Мал стары запасы,
Але были добры люде
Іщы в тоты часы.

І хто мал, тот допозычыл,
Зратувал бідного,
Мали люде добры серця
Для свого ближнього.

Сьпівайте Лемкы

Сьпівайте вы, хлопці, сьпівайте дівчата,
Сьпівайте, сьпівайте красно і весело,
Най слухают люде далеко і близко,
Так, штобы почуло ціле наше село.

Любенькы молодці, дороги дівчатка,
Напавайте серця своіма піснями.
І я бы засьпівал захриплым голосом
Там в рідным селі, любы Лемкы з вами.

Розвесельте серця в тых, што смутно ходят,
Бо смуткы никому здоровья не дают,
А сьпівы, гумор і всяка веселіст
Здоровя і духа в народі скріпляют.

Знайте о тым, хлопці, знайте і дівочки,
Же в сьпіві і танцю культура і слава,
Они до нас ішли долгыма віками
З гордістю і красом, як та птиця пава.

Сьпівайте, сьпівайте, бо я уж не можу,
Бо уж мої груди захрипли од сьпіву.
Лем ноги бы іщы дакус поскакали
На обі сторони – і в праву і в ліву.

МИКОЛАЙ БУРЯК

1903 – 1986

Найбарже знаныма в його творчости сут байки Просты, та зато оргінальны, переполнены народно-жытьвовом мудрістю. Окрем самых думок, образовост незмірні цінным є в них і саме словництво, аж дыхаючы забытыма уж днес лемківскыма языковыма перлінкама.

Вродил ся Миколай Буряк 23 мая 1903 рока в Смильчичах, речным коло Дуклі. Обі сьвітовы войны принесли му, вшыткым мешканцям тых околиц немало горя. Мати чоловіка жебы не чул о Долині Смерти, названя яко дала II сьвітова війна. В 1947 році не минула і Буряк трагедия выгнання, з якого пощастило ся му вернути в Лемковину аж в 1969 р. і замешкати в Зындрановій. Та і дожыл жытя дня 4 вересня 1986 рока.

Клеветник і змыя

Жыли клеветник і змыя –
Долго ся нажыли;
Разом ішли уж до пекла
І так ся вадили:

Котре старше в пеклі буде
І за які гріхы,
Котре більше буде мати
Пекельной потіхы.

Тоту зваду почул шатан,
Зачал іх судити:
„Змыйо, годна ты человека
Лем з близка вкусити.

І за тото ты не можеш
В пеклі старшов стати,
Треба было і подальше
Люди покусати”.

Клеветника тыж осудил
Так як належало.
Його язык кусал дальше
Як змыіне жало.

клеветник – обвинитель, доноситель (од клевета – неправдиве посуд-
жыня, каліюмнія)

Волча заплата

Раз на волка пришла біда,
Бо ся кістьов вдавил
І уж здыхал, а на поміч
Нихто ся не зъявил.

Аж в кінци виділ журавля,
Птаха великого,
І на мігы стал просити
Ратунку од нього.

Птах – журавель вложыл шыю
В горло драпежника
І без труду кіст вытягнул
З внутрі мученика.

І од волка за роботу
Просил нагороду,
Бо му жытя уратувал,
Як нікому з роду.

„Што ты хочеш? Нагороду?
А то не дост того,
Же–с вытягнул жыву морду
З зубів пыска мого?”

Дякуй Богу, же ес живий –
Тримай ся з далека,
Бо од мене тобі грозит
Волча небезпека”.

Сповід звірів

Погнівали звіры богів
Своїма гріхами,
Зато богы іх карали
Тяжкыма карами.

Моровиско і заразу
На звірів зіслали,
Же по лісах, так як мухы,
Масово здыхали.

Лев, цар звірів скликал раду,
Жебы порадити,
Як то богам выгодити
І без гріхів жыти.

І він выдал на нараді
Такє заряджыня
„Най осібно каждый вызнат
Свої прегрішыня.

Осудиме хто найбільшы
Гріхы буде мати,
Тот сам себе буде мусіл
На офіру дати.

Як такого великого
Грішника спрячеме,
Нашы богы нам выбачат,
Гріхів ся збудеме”.

Перший зачал свої гріхы
Цар – лев сповідати,
Як з голоду нераз мусіл
Серны пожерати.

Потім волкы і тигриси,
Ріжны драпежники
Вызнавали свої гріхы
Малы і великы.

„Мы на слабшых полювали,
Пазурами дерли,
Як нам голод барз докучал,
Мы іх живцьом жерли”.

„Што за щестя – гварит лишка –
Слабшы звіры мали,
Же так гоноровым панам
На зубы попали.

Бо то ліпше своїм мясом
Панів накормити,
Як з голоду ім здыхати
І в потоці гнити”.

Такє одпущыня гріхів
Звірям лишка дала,
Бо і сама на сумліню
Чужы куры мала.

Уважала, же ніт гріху
Слабшых пожерати,
Бо інакше бы мусіли
З голоду здыхати.

По сповіди всі остали
Мало же не святы
І грішника уж не было
На офіру дати.

Аж при кінци пришол заяц
Зачал повідати
„Я каждого лем ся бою
І мушу втікати.

Але раз мя псы загнали
В попа загороду,
Зіл єм листок капуцаний,
Бо–м здыхал з голоду”.

„Злодій! Грішник! Крал капусту!” –
Звіры крик зробили,
І заяця невинного
На огни спалили.

АНДРИЙ СОЛЯНКІН

1917 – 1981

Од молодости писал дост дуже – оповіданя, сценны образкы, есеї. Та нич з його творчости не записал ся в народний памяти так як „Покотигорошок”. Є ду люди, котры знають тоту обшырну рымувану байку, память, не знаючы хто єст ей автором.

Вродил ся Андрий Штыліха, бо так звал ся з ро 27 лютого 1917 р. в Ужгороді. До гімназії ходил в Мучеві, медичны студії кінчыл в Братиславі. В час вій служыл як офіцер в Армії Ген. Свободы. В 1947 р. ожен ся з Анастасийом Збиглей; ей рід належал до стар русинской інтелігенції, м.ін. ей отец был спілзало тельом Руского Дому в Пряшові. Повоєнны спіль рокы родины Штыліхів то передовшыткым ціне праца высококваліфікуваных лікарів – в Стропкові, меннім, а од 1960р. в Пряшові. Ту Штыліха–Солянкін закінчыл жытя 10 липця 1981 рока.

Покотигорошок

За горами, в чужым краю,
Як далеко – сам не знаю;
Аж на другым съвіта краю,
Там далеко деси, в дідка...
Зачынат ся приповідка...

Жыл там ґазда зоз ґаздыньом,
З женом, з дітми, з бабом, з дідом.
Жыли мирно. З Божой волі
Обрабляли своє поле.
Раз, як была шумна хвиля,
Гварит ґазда „Жено мила,
Заран піду на Рекшыцю –
Зорю землю під пшеницю”.
А ґаздыня Уля гварит
„Та кед хочеш, ід на зарі...”
Вышол ґазда там, на поле,
(Мал два шумны, міцны волы)
Помаленькы собі оре
І съпіват собі поволи...
А ґаздыня наварила,
Напекла і насмажыла
І, закликавши дівчата,
Гварит „Марко, воз близнята,
В єдно налій полно квасу,
В друге дай капусту з мясом,
Однес обід на Рекшыцю
Тато орют під пшеницю”.
Марка шумні послухала
Зробила, як мать казала...
Вышла з дому – засьпівала...
Але в полю – заплакала!
Плаче Марка, нарикає,

Бо дорога де – не знає,
Бо у полю заблудила,
Дороги не находила...
Видит там на краю поля
Высока стоїт тополя
„Може там дакого стрічу,
Може тата ся докличу...”
Так гварила Марка мила.
Їу тополи ся пустила...
Пришла їу ній цілком Марка,
Але... Аж в ній серце брякло
На тополи, на голузю
Сідит малпа на мотузї.
Марка дівка хоц розважна,
Злякла ся і, хоц одважна,
Вшьтка в пятах ей одвага...
А з голузя „Га–га–га–га!
Штос ся злякла,
Дівко біла?
Штос – оглухла?!
Оніміла?
Но, не плач, розповідж вшьтко,
Може ти поможу шшьтко...
Повідж лем ты, за чым тужыш,
Може дівча... може блудиш?
А я плачу, бо–м зблудила,
Бо дорогу ем стратила...
І трясу ся аж од страху...”
А з голузя „Ха–ха–ха–ху!
Та лем тота вшьтка хыба,
Та лем прото–с нещаслива?!
Добрі, же єс мя стрітила,
Бо до рана быс блудила!
Але тепер маш помогу
Заведу тя на дорогу...”

Пішла Марця за том малпом,
Хоц з боязню, хоц зо страхом...
Але што же ту робити,
Кєд ся не зна де подіти?..
Їдут, їдут... малпа скаче,
Марця ззаду тихо плаче...
Пришли ї скалі – во пустыни,
Всяди пусто – ани тіни,
Марця трясе ся од страху!
А малписко „Ха–ха–ха–ху!
Но, та тепер ся зоблечу...
Та уж ниґде ми не втечеш”.
І ту малпа зняла шапку,
Зробила собі з ней бабку,
І боканчы зошмарила,
Танец з бабком закрутила...
Всяди тихо – місяц сьвітит,
Марця штоси страшно видит
На голові малпы рогы
І копыта, а не ноги...
Тад то дьябол, тад то біс!
О, бодай го перун стис!
Шак то дідко! Шак то фрас!
О, бодай бы такой счаз!”
І замліла аж од страху,
А рогатий „Ха–ха–ха–ху!”
Схопил скалу – цілу гору,
І на Марцю, на небору...
Мати плаче, руки ломит
„Де то мое дітя ходит?!”
Де же блудит в темній ночы
Марця моя без помочы...”
Ту ся ґазда з поля вернул,

Цілу хыжу перевернул
„Што то за ряд! Што сте – спали,
Же сте обід не послали?!
Жебы заран на полудне
Был там обід! Як не буде,
Зроблю вам ту таку бурю...
Лем гнівайте мі натуру!”
А ґаздыня плаче, бідна.
Така є, як стіна, блідна,
І бої ся му повісти,
Же о Марці неє вісти...
А на другій ден ґполудню
Мати Анку кличе ґстудни,
Свой другій дівці любій
Гварит „Анко, ряд на тобі!
Воз ты, Анко, воз близнята,
В едно налій полно квасу,
В друге дай капусту з мясом,
Однес обід на Рекшыцю,
Тато орют під пшеницю”.
Анка шумні послухала,
Зробила, як мать казала.
Вышла з дому – засьпівала...
Але в полю – заплакала!
Плаче Анка, нарікає,
Бо дорога де – не знає...
І... тото, што з Марком бідном,
Стало ся і з Анком милом.
Мати бідна гірко плаче
„Де ты, Анко, в темній ночы?!
Тад выплачу собі очы...”
Іщы має три дітята,
Три прекрасны соколята
Василь, Ванцьо і Микыта,
Шумны, міцны, як рокыта...

Ту з них мати попросила
Найміцнійшого – Василя,
Жебы обід нюс на поле,
Але горе, страшне горе!
На тым місци, при тополи
Василь счез в шыроком поли...
Ту уж мати не стерпіла,
Мужу вшытко розповіла...
Же му діти обід брали,
Але трое з них пропали.
Засмутили ся обое...
І сынове – іщы двоі
Плачут гірко, нарікают,
Бога в поміч призывають...
Ідут тыжні, роки ідут,
Муж з ґаздыньом смутно жыют
Бо ся діти потратили,
Трое в полю поблудили...
Та раз в літі – на Купала,
Коли мати лахы прала...
„Што за чудо, чоловічку?
Оріх плыне по потічку!”
Мати воды начерпала,
Зіла оріх – дале прала.
А за три дни жена мила
Дома сына породила...
Хлопец міцний ся народил,
Скоро ріс, як бы... із воды...
А імя му чудне дали
Покотигорошком звали.
Як го дали покрестити,
Зачал хлопец розуміти;
Та му мати розповіла,
Як то діти потратила.
Покотигорошок шмытко

Гварит мамі „Мамо, нич то!
Лем почекай, як зміцнію,
Як виросту, як змудрію,
Вынайду я твої діти,
Ты не будеш ся смутити...”
Прошли ту да з два, три годы,
А наш хлопец ріс... як з воды
Был уж міцний і великій,
До роботы был, як дикій.
Раз до ліса за дырваами
Отец зберат ся з сынаами.
Ѓазда волы уж запрігат,
Як Горошок ся го зьвідат
„Слухай, тату, слухай мало,
Може поміч бы требало?
Бо я годен помагати –
В лісі дырва нарубати”:
„Хлопче, хлопче, не роб сьмішкы,
Не ідеме на орішкы,
В лісі букы, а не драча,
Што поможе таке мача?!”
„Лем мя возте, тату милий,
Може я і не барз сильний,
Але помагати хочу,
Хоц лем волы посокочу...”
„Но, най буде, кед так просиш,
Хоц лем волы посокотиш,
І весільше за дорогом.
Но, под на віз, ідме з Богом...”
А як пришли уж до ліса,
Гварит тато „Де, до біса?!”
Та ту самы грубы букы...”
„Нич то тату, штырі руки!

сокотити – пильнувати, дозерати
мача – котятко

Може бы сме взяли того?
Дост є грубий, буде з нього
Цілу зиму што палити
І сусідом пожычыти...”
„Якес глупе ты хлопчыско,
Шак то не бук, а бучыско!
Тад то тыжден з ним роботы,
Смотр–ле, вырубаме тоты!”
„Но, та таке зіля брати?
Ніт чым руки забабрати.
Схвачу я ся зоз тым буком,
Звалю я го єдном руком!”
Взял, высукал він рукавы,
Стис го, якбы обручами,
Натужыл ся, жылы натяг
І з коріньом бука вытяг.
Ѓазда руки заламує,
Лем очами покліпкує.
„Йой, Горошку, та ты фрас!
Як діябол, бодай счаз!...”
Так ся ģазда мій настрашыл!
„Та то такы діти нашы?
Виджу – час мі одпочьти,
Треба до пенсії іти...”
А Горошок, наш хлопчына,
Вшытко робит, як машына...
Ради мама, рад і тато,
Бо то хлопец – саме злато.

А в тым селі, там де жыли,
Вшыткы люде так гварили,
Же Горошок або дьябол,
Або ангел, што ся зьявил.
Бо там таке не чували,
Жебы букы руком валил.
А наш ģазда гордий з того,

Же він сына ма такого!
Вшытко было бы в порядку,
Лем кебы він не мал згадку
Про дівчата свої милы
Та про сына, што зблудили...
І Горошка серце болит,
Смутно йому і так мовит:
„Мамо, тату, што чекати,
Што мі дома ту лежати?!
Піду в сьвіт я далесенькій,
Найду сестры милесенькы...
Най ся трясе тота сила,
Што їх товды поблудила!
Но, але кед буду в сьвіті,
Треба буде ся там бити.
Ходте, тату, до коваля,
До хромого, до Выраля;
Што по ночах тілко бродит,
Най він мі палицю зробит –
Зоз желіза, зоз твердого,
Зоз оціля найліпшого.
Але жебы така была,
Жебы метер выважыла”.
Пішол тато до коваля,
До хромого, до Выраля,
Жебы він палицю справил
Таку, як Горошок гварил.
Три дни—ночы Выраль ковал,
Ковал во дне, в ночы ковал,
Уж ся цілком домордувал,
Коли кыян доковувал.
Дал Горошка закликати,
Же най прийде спрібувати,
Ци палиця зж удобна,
Ци до руки є способна.

(А і люди дал скликати,
Жебы пришли позерати.)
Зышло ся барз дуже люди,
Увидіти тото чудо.
(Пришол старий Лих, Лиханя,
Іщы стара Пилиханя.)
А на обід, як дзвонили,
Уж Горошка увиділи
Іде шумні, выкрачує,
Іщы собі посвистує.
Пришол, взял палицю в руки,
Пообертал і покрутил,
А на конец таке гварит
„Но, та ід лем кус на хмары!”
Так палицю вгору шмарил,
Же ей каждый з очи стратил.
Люг собі на землю – адде,
Почекати коли впаде.
Ту чекают, обчекують,
Вшыткы люде ся чудуют
Што за силу ма Горошок,
Кыян шмарил, як порошок,
І така кыянтя тяжка
Полетіла, як бы пташка.
Але што там з неба чути?
Што так свище, што так гучыт?!
То палиця падат, свахо!
Вшыткы утікают в страху.
Встал Горошок, натяг руку,
До кышені запхал другу,
Під палицю хлопец чудний
Палец наставил мидзюнний.
І зогла ся кыянтя тяжка
На тым пальци, як бы бляшка.
Слухай старий ты ковалю,

„Но, та слухай, ты, Выралою,
Та палиця, хоц і тяжка,
Але м'ягка, як бы бляшка,
Я ньом хочу воювати,
Треба їй загартувати...”
Коваль ковал зас три ночы,
Ковал, ковал, з цілою моцы.
Як Горошок попрібувал,
Уж палиця ся не зогла.
Тайстру собі напакувал,
І плакали за ним вшыткы,
Дівкы му принесли квіткы,
Благословил отец, мати,
Вырушыл тых трьох глядати.
Покотигорошок сьмілий,
Вырушыл він во сьвіт білий...
Іде, свище, посвистує
І палицьом підшмарює.
Добрі несут його ногы;
І так дошол на дороги,
На дороги, на крестовы,
Там, де вночы ходят совы.
Іде він без страху ту,
Де тот дідко, де тот дух.
„Де ты ідеш, ты хлопчыно,
Ты, пошкребку, ты, дітино?!”
„Та ходжу я в білым сьвіті,
Стратило ся трое діти,
Єден хлопец, два дівчата,
Вшыткы трое соколята.
В полю зле їх поблудило,
Може звело, може зіло...
Де тот дідко, де тот дух?
Што їх зморил, бодай спух!
Понесе він кару строгу,

Лем же не знам там дорогу...”
„Та лем тото, ха-ха-ха-ху?”
Та ты, хлопче, не знаш страху!?
Заведу тя на дорогу,
Буду ти на допомогу.
Хочеш одвидіти біса?
Добрі, підеме до ліса
Там є вхід до царства біса,
В середині того ліса,
Вкажу тобі я там діру...
Але не ход! – Старатиш шкіру!”
Цілий ден уж ідут оден,
Мій Горошок уж голоден...
І так до пустынї дішли
І ґу єдній скалі пришли.
„Но та, хлопче, ту сядеме,
Спочынеме і підеме
Там, де хочеш ся дістати
До чортовой страшной хаты.
Може бы сме дашто зіли,
Може дашто закусили?!”
„Но, та тото думка славна,
Та то мысль презабавна!
Добры были бы і грушкы,
Або, може маш галушкы?”
„Та то вшытко неє цінне!
Але мам я хліб камінний,
Або хочеш, може, ліпший.
Мам я хліб іщы твердійший!
Мам з желіза і оціля,
Кед постарчыт твоя сила...”
„Но, та дай лем тот з оціля,
Є у мене, хлопче, сила,
А кед нам остане часу,
Імеме ся коло пасу...”

І так собі двоє сіли,
Набирают оба сили.
Горошковы зубы быстры
Так кусяют, же аж іскры
Одпырскуют. А тот другій,
Тот очыска лем вылупил,
Зачал ся уж і бояти.
„Но та дост уж обідати,
Подме дале, бо ніт часу...”
„Но – та перше коло пасу
Помоцуйме ся лем дакус,
Кед ем обід зіл зо смаком”.
Ту уж тот не мал выгваркы,
Взял, зошмарил скоро шапку,
І регоче „Ха-ха-ха-ха... іхо-іхо,
Но, та тепер ти уж лихо!”
Наш Горошок як посмотріл,
Видит рогы на голові;
Уж, як хватил за хвіст дідка,
Покрутил ним як помытком,
Крутит бісом на шнурочку,
Аж взріл там якасу бочку,
А в тій бочці чорна юха –
Замочыл го аж по уха...
„Так ти треба, поросяти!
Будеш діти утрачати?!
Повідж скоро, де сут діти?!
Повідж, або будеш битий!”
„Ой Горошку, Горошочку,
Лем мя не бий уж, кумочку...”
„Кум ти дідко, тот рогатий!
Іщы мя хцеш оскорбляти?!
Повідж скоро, же де діти!
Повідж, або будеш битий!”
„Там на тым шыроким столі,

Там є да з лыжечка соли
І фляшечка з живом водом,
А діти ту, під порогом”
Ту Горошок поріг вырвал,
Сестры, брата стадила выбрал,
Покропил іх живом водом,
Посыпал свяченом сольом.
Вшыткы трое враз ожыли;
Перше то ся помолили,
Горошка пообнимали
І уж домів ся зберали.
Але гварит ім Горошок
„Сядте вы лем на порожок,
Іщы з дідком є робота,
Бодай здохла тота псота!
Жебы ся скінчыло вшытко,
Жебы уж не страшыл дідко,
Жебы діти уж не звабил
Жебы тихо было всяди”.
Ту Горошок набрал духа,
Дал чортови поза уха.
Пак ся шумні позберали
А додому ся побрали...
Была радіст, были свята
Забилы два поросята,
Гостили ся, пили вина
(Была там і медовина)...
А Горошка прославляли
Медовином напавали...

* * *

І я там был (за дверьома)...
Але преці – ліпше дома!

МЕЛАНІЯ СОБИН

1920 – 1979

До Меланії Собин мам однесіня особливе. З десят років тому, літнього дня, засіп єм до чытаня ей рукописів. Коли єм скінчыл, был змерк. Чудувал єм ся як міг єм розчытати рукописны буквы в мало не цілковитий темряві. Моє лице было віп'яітне од слез.

Меланія Собин, з дому Нецьо, вродила ся 30 серпня 1920 рока. Од молодых років звязала ся з аматорскым жытьом артыстычным є розсьпіваным Бортным. Великым ударом для той вражливой, молодой товды душы, было переселіня. Оддзеркаліло ся оно в ей творчости, полной тугы і внутрішнього болю (прото і тяжко найти в ній вершы для діти). Жытя выстелене терньом дало ій лем тоту жменьку радості, што остатні рокы могла пережыти є рідным Бортным і ту, хоц передчасно, 5 лютого 1979 рока вмерти.

Земльо моя

Земльо моя,
Сторінко моя тиха,
Кольорами розмаєний мій луже,
Неєдна нас доленька біла лиха,
Може зато
Тебе люблю так дуже.

Земльо тверда,
Ты щедра і богата,
Лем тя треба любити так, як маму,
Треба знати вымавляти заклятя,
Як до того,
Што є в байці Сезаму.

Ты як поезія,
Полна красной природы,
Пахнеш квітьом і молоком протікаш,
Нихто не зна, што крыєш іщы в собі,
Якы скарбы
Там од віків замыкаш.

Де-ж ты забуду
Земльо мого дітинства,
Ты мя грудми выкормила своіма,
Ту мя купала, в тых водах твоіх быстрых
Найдорожша
Моя Мати Лемкыня.

Прийд весно

Спливають леды ріками,
Чорніє сьніг застыджений,
Жайворонок над полями
Уж сьпіват землі збуджений.

Яр – весна до нас приходит
В своїй одвічний подобі,
Радіст велику приносить
Людьом і вшыткій природі.

То нич, же зима лютує,
Хоче морозом ей скути,
Она уж певно крокує,
Не даст ся усунути.

В поли ей витат пташына,
Хоц іщы з холоду тремтит,
Сонце уж гріти зачынат,
Не даст ся зимі оперти.

Радіє в лісі звірина,
Конец холоду, студени,
Веснонька уж ся зачынат,
Підскачат серны, елені.

Газдове в поле готовы
Давно яр в серцях уж носят.
Жебы підосхли загоны –
Вітру теплогo ся просят.

Прийд уж яронько – весно
І теплом землю надыхай,
Розсій свій усьміх чудесний,
Розбуд природу до жытя.

Махний над земльом крылами,
Під сійбу приготуй рілю,
Прийд з богатыма дарами,
Стель красу, розсып надію.

Сьвіт нам сонечко весняне,
Сьвіжу нам силу влїй в груди,
А мы ей в праці оддаме
Для добра краю і люди.

Мамо

Ты уж одышла од нас Мамо,
Уж неє слова того святого;
Пришол розлуки час неблаганий,
Замолк Твій голос дорогій.

Ты уж не прийдеш і не запыташ,
Ци в жытю іти нам не тяжко;
Хыбаль в сні іщы до нас завиташ
Сивенька наша Пташко.

Ты уж одышла наша Матусю,
Лем єс в памяти нам остала;
І твоя любов, што нашы душы
Сонечком теплым огривала.

**АННА
ГАЛЬЧАК**

1929

Поетеса – лірик. Її лірика така легіцька як вітерець, як квіточкы, листочки, як метеликы, о котрых пише.

Вродила ся Анна Гальчак, з дому Густяк, 18 квітня 1929 р. в Меджелабірцях. В девятым році жытя остала пілсиротом (отець ей вмер, маючы лем 34 рокы). Два рокы пізнійше выслано ей на науку до одлеглого о парусот кільометрів Батовянь. З тугы за рідныма сторонами зачала складати, на взір народных съпіванок, першы свої вершы, якы pozytyvni оцінила ей учителька. І так зачала ся пригода з літературом Анны Гальчак.

Выдала пару збірок прозы і поезиі, в тым збірку поезиі для діти „Тисячы сонц” (Пряшів 1986). Тепер проживат в Пряшові.

Рідне слово

Люблю тебе, рідне слово,
Бо ты моя сила,
Мене мати рідным словом
Перша ослвила.

Вчыла мя сьвіт познавати,
Посылала в школу,
Жебым і там розвивала
Свою рідну мову.

Може є і такий в сьвіті,
Што своє загладит,
Задопче го во сумлію,
А чужого глядат.

Такий чловек ся сам собом
Не може гордіти,
Ліпше было ся такому
На сьвіт на вродити.

Ліпше было про такого
Німому остати,
Як языком свої слова
Перекручувати.

Рідне слово, помож ты нам
Свого ся тримати,
Бы сме славний одказ предків
Могли дотримати.

Не дайме ся легковажні
Свого одгварити,
Бо будеме як вандракы
По сьвіті блудити.

Треба на памяти мати
В рідным слові – сила.
Наша мама нам ту силу
В дарунок привила.

А як бы їй тяжко было,
Кед бы ся дізнала,
Же ей досконала жертва
Малу ціну мала.

Люблю тебе, рідне слово,
Бо ты моя пыха,
Од колыскы по гріб самий
Душа тобом дыхат.

Лет хмарочок

Плыне мала хмарочка,
за ньом зас дальша сива.
Ци то на ден погідний,
а ци на літню зливу?

Позерам я, вызерам,
ци не закрыют небо –
та, як видно, все далі,
плынути далі ім треба.

Осін в лісі

Катулят ся листок
дале, штораз дале,
мішат ся з тамтыма,
што уж влони впали.

Вслухую ся в тишу
штоси якбы пискло,
то уж наостаток
серце дыргло в листку.

Шум і шурхіт листя,
з деревом праццяня;
ой, гыне іх в лісі
не до зрахуваня.

Скупе сонце

Забыло сонечко
З рана выходити,
Уж нам так не хоче,
Як в літі сьвітити.

Аж коло полудня,
Кед дакус загіє,
Скупо поза стромы
На люди ся сьміє.

Та де тота сила?
Та де тота жара,
Што в літі нас гріла?
Де же ся сховала?

Посмутніли люде,
Пташкы не сьпівають,
Пред северным вітром
В скрышу ся ховают.

Аж в ярі, як сонце
Зас нам зачне гріти,
Зачнеме ся вьєдно
На землі тішьти.

Квіток в вікні

На віконци выріс
з інію крас квіт.
Я в красі тій виджу
цілий, цілий сьвіт.

Квіт малювал маляр
в час, коли я спал.
Біло-білым пензльом
кольоры му дал.

северний – північний
скрыша – місце де мож ся скрыти
іній – ошад; назва „іній” ужывана была і на північний Лемковині

Дуга

Гопкала єм по бороздах,
сіла єм на меджу,
а уж ся так, як принцеса
медже квітём виджу.

Пташкы собі там, в конарю
сьпівають радісно,
одраз чую – мому серцю
тісно в грудьох, тісно.

Дуга, як тот пантлик, чыста,
воду пьє з потока,
охопила край карпатскій
од бока до бока.

Кому – кому за тот образ
треба дякувати?
Не знам кому, та го треба
в серцю заховати.

Краса поля

Тисяч квітков в літнім поли
враз розквитло.
Всяди, де лем оком шмариш
полно сьвітла.

Тисяч кольорів ся мінит
в моім оці,
дораз красу я позбрам
тоту хлопці.

Она сама аж ся просит
в мої руки.
Ой, як мило постояти
серед луку.

Ой як добрі ся том красом
солодити,
мож ся так, як до перины
положыти.

Мож сой ту на полны груди
засьпівати –
най почуют аж во дворі
нянько, мати.

Вірна любов

Мусіла голубка
жаль великій мати,
не ішла з другыма
зеренця дзьобати.

Мусіла голубка
барз міцно любити,
кед уж ани воду
не ма дяку пити.

З голубиці приклад
можно собі брати,
хто зна так як она
вірно любувати.

не мати дякы – не хтіти, не мати охоты

Хто зна, як голубка,
за другом жаліти,
тот мусіл так праві
як она любити.

Голубко, голубко,
тяжкы твої жалі,
кед ти ани очка
сухы не зостали.

Аж по саму землю
головку клонила,
долгій час не іла,
водичку не пила.

Голубицьо біла,
жывота–с ся здала,
з любви гу голубку
легко єс вмерала.

Не будеш, голубко,
понад сад літати,
будеме тя з честю
вічно споминати.

жывота–с ся здала – „нашы” Лемкы бесідували „лишыла ся жытя”

Тиха верба

Над річком Лаборец
Тиха верба стоїт,
конаря ся клонят,
змочыти ся боїт.
А уж іх змочыла,
а уж ся купають,
котры листкы жолты,
по воді плавають.

Ѓу річці Лаборец
заходжу плакати,
а зоз вербом тихом
мало пошептати.
Та в ей холодочку
тіло сой звлажыти,
во лісній тишыні
покою набыти.

Велька переміна
в природі настала,
бо ріка Лаборец
на берег выляла.
Не годен познати
де верба стояла,
бо ей быстра вода
із коріньом взяла.

Хтоси бы так повіл
„Ведь ся нич не стало –
одраз буря пришла,
конаря ламало.

А котрий стром старий
вывергло коріня,
брудна вода ішла,
брала і каміня”.

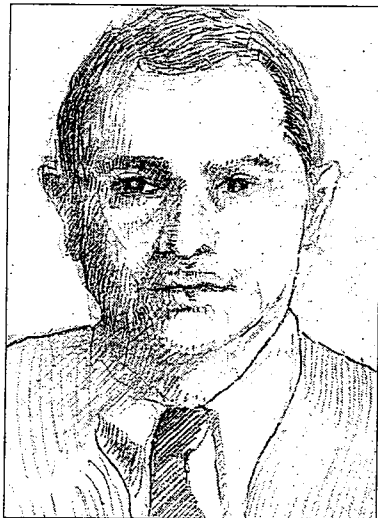
Мі так як за живым
хоче ся плакати,
не суджено было
вербонці стояти.
Не суджено было
мене ти тішыти,
мусіла голову
в річці потопити.

Хтоси бы так повіл
„Што ся таке стало,
ци там коло річки
інчых стромів мало?” –
Але тот прамало
може зрозуміти,
же человек сой може
і стром облюбити.

Не мусит то быти
яблona з плодами,
не мусит то быти
черешня з квітами.
Але проста, дика,
тиха верба в поли
як ся ти з оч стратит –
серце тя заболит.

**ІВАН
ГОЛОВЧАК**

1929

Нихто, бодай, з лемківських сучасників не написав так дуже як Іван Головчак, а не видав він дотля ані єдної авторської збірки. Бо ціле дотеперішнє творче життя суджено му было пережити в державі – вязниці духа, ССРСР, в днешній – недалго іщы віпній – Україні.

Вродил ся 21 липця 1929 р. в Тыличу коло Крениці. ІІ світова война, переселіня 1945 рока до... а, не буде-ме другіраз галосно того вымавляти..., там зас зміны місця перебуваня (од Донбасу до Галичины) пере-шкодили в здобыттю адекватной до таланту жытьевой позиції. Його творы зачали появляти ся в газетях од 1951 рока. В сімдесятих роках на сталє оселил ся на „Лемківській Сторінці” „Нашого Слова”. Творы Головчака публикуваны были тіж в еміграційній пресі („Карпатска Русь”, „Лемківщина”). Мешкат в Івано–Франківску.

Што то я за Лемко

Што то я за Лемко,
Што–ж я за человек?
Пішол ем за море,
Позбыл ся словечок.

Позбыл ся словечок
Та рідного краю.
Внуки уж по свому
Ани кус не знають.

Знають по анґлійскы,
Тішат ся німецком...
Слово рідне вмерат
Шкверчком під припецком.

А колиси матір
Вчыла нас ним жыти,
Поважати люди,
В серци край носити.

Люди я поважам,
А як тебе, слово?
Жытя тобом крутит,
Як тот вир половом.

* * *

Горы наши, горы,
Стоят, як підпоры.
Все ся так здавало,
Жебы небо впало.
Але горы знають...
Небо підперают.
Берут го на плечы,
А кед прийде вечер,
Небо на них дримат,
Місяц сьвічку тримат,
Сьвітит му до дідня.
Земльо моя рідна,
Яка ты высочынь!
Вік не сходиш з очи.

Ластівкы

На ленійках
Дротів електричных,
Нибы чорны ноты,
Ластівята посідали.

І над польом
Серепцьом обогрітым
Літу на пращаня
Теплу пісню написали.

Осіннє листя

Дмухнул вітр
І на землю
Густо шмарил
Кольоровых
Мотыликів
Із конарів.

Полетіли
Сой мотылі
По вершыні,
Нибы іскры,
З тріском сіли
На долині.

А в мороку,
А в темряві
Тоты роі
Меж крячками
Гріют потім
Стоогнями.

Дмухнул вітер,
Подул сильно,
І мотылів,
Як гусяток,
Купат сонце
У мочылі.

Літня нічка

Зьвіздуйте небо
Місяц взяв на роги
І смереки тіні
Постелили в ноги.

Легло поле спати,
Срібром ся накрыло.
Та в убочы ватра
Дымит ся кадилом.

А при огни нічка...
Хлопця лиже псятко.
Деси скрипит фура,
Сіно чекат татка.

Місяц нюрнул в хмарку –
Срібро почорніло.
Люг на возі хлопчык –
Сіно захропіло.

Гавкнул псик край хлопця –
Нічка ся збудила
І в стодолі запах
Сіна залишыла.

Усьміх

Од усьміху друга
Робит ся промінно.
В грудях, як на гушлях
Радіст грат родинно.

На полянах роснут
Квітки кольорово,
В синім небі вечер
Квитне малиново.

Дзюрчат так потоки,
Як фортепіано.
В темно-сині ночы
Видно нібы рано.

Од усьміху того
Жытя все сьвіжіе...
Зато так на сьвіті
Мило ся нам жые.

Осторожніст

Іду лісом по стежчці...
Там мурянкы густо лязят,
Хоц бы на них мі не стати –
Біль мя коле, серце вражат.

Они без боязни лізут...
А промені землю пражат.
Я не стану на них. Може
Хтоси ня мя тыж уважат.

* * *

Іду стежком – камін на камни...
Збоку вівсик, як тот ліс зелений.
Дале рослий ярчык ядеристий –
Мого краю хлібчык променистий.
Деси в вільхах мі зозуля закукала,
Років іщы дост нарахувала.
Ой кукачко, як бы то так было,
Нераз бым засьпівал земли мило,
Нераз бым воргами, нибы женці,
Поцілувал воду во студенці.
Нераз бым до серця з ярцьом, жытом
Так пригорнул наше гірське літо.
Но, а тобі, сіра зозулечко,
Все бым садил дубы і смеречкы,
Жебыс в лісі на них сой кукала,
Добрым людям рокы рахувала.

Осіння калина

Стоїт розблечена, полна уж печалі
Зняли люде оген з ней – коралі.
Пограбали в купу поруділе листя –
Засмучена не находит собі місця.
Вітер часто гне ей, остро на ню дыхат,
Та калина гордо стоїт, хоц сой вздыхат.
Приховала літа теплу силу в груди,
Жебы весном квітьом зас тішыти люди.

* * *

Сьніг, вітриско! Так на серци тяжко.
Сіла сой на ганку ззябла пташка.
Тихо – тихо шмарил я зеренця...
Зіла. Тяжкій тягар впал мі з серця.

* * *

Сут на сьвіті такы горы,
Сут на сьвіті такы лісы,
Над якыма в синь – просторі
Златом кульом сонце вісит.
Тоты горы та поляны –
То прабабці Лемковины,
Тоты лісы розхвіяны –
То прадіды Верховины;
Гей вы, горы, зелен луку,
Вы лісочки бородаты,
Беру серцьом вас на руки,
Бы ся з вами любувати.
Долго буду вас носити,
Сьпіваночки вам сьпівати,
Докля сонце очам сьвітит,
Буду, горы, вас кохати.
Прагну завсе на стежечках
Босо одчувати травы,
Жебы не збляк во сердечку
Милий образ ваш ласкавий.

Слова гір

Як бесіду нашу
Даде сте почули,
Знайте, добры люде, –
Горы ей вродили.
Кажде наше слово
Право ма дзвеніти,
Оно ест вроджэне
Лемків веселіти.
Оно в сьвіті людству
Доказати мусит –
Святу справедлівіст
Нихто не задусит.
Оно буде жыти,
Землю овесняти,
Каждий верх – то отец,
А долінка – матір...
Нихто нам зо серця
Слова не вышмарит,
В них ест оген духа
Такій, што аж парит.
Слова землі нашой –
Дорогы нам звуцы,
Они нам сьпівали,
Брали нас на рукы.
Розумілі в стайнях
Іх навет коровы –
Тілко ест в тых словах
Ласкы та любови.

Сут в бесіді нашый
Слова специфічны,
Они, як документ,
Голосят нам вічно
Же сме ся родили,
Вырастали в горах,
Же сме автохтоны,
Як сосенкы в борах.
Нихто нам нароком
Словец не сотворил.
Они – древні звуцы,
Сивіцькы, як горы.

древні – давны, стары

ЮСТИНА МАТЯШОВСКА

1931

Юстина Кындя, Терка Брежна, Юстина Полянська. Кед стрітите на шпальтах преси з полудньовой страны Карпат так підписаний текст знайте, то вшытко Юстина Матяшовська – полна радости гуморыстка. Прочытуючы ей біографію, аж дивота бере – одкале в ней тілко гумору, кед жытя не мала легкого.

Вродила ся 27 марця 1931 рока в Орябині на Спишу, в родині народного писменника Івана Кынді. Была шестом і середущом дітином своїх родичів. Ёй бідне, босе дітинство выпало на тяжкы передвоєнны і воєнны рокы, зас молодіст, дівоцтво – на нелегке повоєння. Та завдякы талантови потрафилла ввойти в доросле жытя з певністю і найти чесне місце серед люди. Мешкат в Пряшові. Выдала авторскы збіркы „Орябинскій вінок” і „Великы дрібничкы”.

Шапка

Як малого Михалика
брали до шпыталя,
ціла родина потихы
слезы отерала.

Але його братик Ванцьо
плаче аж на раты
– Не ход, не ход до шпыталя
Михалочку златий.

Же то хлопец так нарікат,
доктор го жалує,
погласкат го по голові
і ся го звьідує:

– То ты, маленькій, так любиш
братика своего,
же ес ся про него пустил
до плачу такого?

Чудує ся малий Ванцьо
– Вы бы не плакали,
кебы йому вашу шапку
на голову дали?

Розумний

– Няню, смотрите ми до ґамбы,
а што там видите?
– Виджу, сыну, язык, зубы,
Уж нич, моє дітя!

– Кед сте, няню, в мой ґамбі
нич не увиділи,
та чом сте мі чеколядку
до ней не вложили?

Оперуваны куры

Рыхтує мати на обід
галушкы варити,
але до тіста бы треба
яєчко розбити.

Іде она до стодолы,
по гніздах позерат,
лем же яйця не знаходит,
хоц ся як роззерат.

Марися ей поучує
– Мамо, што робите?
Чом то вы ся так збыточні
з курами трапите?

Треба куры поіматі
брюх ім розрізати,
і нараз із них доєдно
яєчко выбрати!

Любовенскій замок

Любовенскій замок на скалі ставляний,
видно го здалека, а і з каждой страны.
А як на не зблизка зазріти прийдете,
над его мурами ся зачудуете.
Звонка грубы муры, а зднука каштелі,
а в них жыли ґрафы, як хробаци в сырі.
А як почытате історию замку,
дознате ся мена вшелеяких панків.
Єдны го ставляли, другы обновляли,
іншы продавали або купували.
Але в історіі глядати даремні,
мена люди, котры носили камені.
Камені носили, замок мурували,
потом і слезами стіны умывали.
Вера, нігде не сут мена записаны
тых люди, што тяжко робили на пана.
Што за іх роботу ґраф лем розкошувал,
за тяжу роботу палицьом дякувал.

ТЕОДОР ДОКЛЯ

1931 – 1982

Поета, жебы записати ся в народній памяти, окрем більшого, ци меньшого таланту, мусит мати і дакус щестя. Теодор Докля дотля го не мал, за жытя го не зазнал.

Вродил ся 11 листопада 1931 рока в Ясюнці. В не-легких обставинах, уж на выгнаню, скінчыл педагогічний ліцей і оддал ся учительській пасії – в місци проживаня, в Радошыцях (д. повіт Волів). В 1961 р. выемігрувал до Америки. Працувал в редакції „Карпатской Руси“, польской газеты „Nowy Świat“, аж заложыл скромну, але власну газету „Лемковина“. Як писал о ним Іван Мадзік – одданий был тілом і душом для наших справ. Мал дуже задумів, але бракло жытя на іх зреалізуваня. Вмер передчасно 31 грудня 1982 рока.

Поміщены в антольоїі вершы – з котрых видно оддану і для діти душу – взяты сут з його книжки „Наша громада“, выданої в типографії Лемко–Союза (1969).

Лемківське дівчатко

Я мала Марися,
Бо мам лем сім рочків,
Барз люблю вчыти ся
І кохам мамочку.

Люблю тыж братчыка
І цілу родину,
Чорного котика
І ляльку тетину.

Нигда ся не стыдам
По свому радити.
Вшыткым ту присігам
Дале так робити.

Бо мене так мама
На выгнаню вчыли.
Тепер знам уж сама,
Же добрі робили.

Остатні дні літа

Уж минуло тепле літо,
Вшыткы втіхы уж за нами,
Осін члапкат барз сердито –
Лісы вкрыла кольорами.
Травы, зіля понищыла,
В каждый кутик мусит зайти
Горбкы, лазы высушыла,
Зеленого не мож найти.
Вшытко з дня на ден смутніє,
Змінят свою чудну красу,
А сонечко скупю гріє
І заходит барз завчасу.
Смуток лем ся з лісів просит,
Літо миле уж за нами,
Уж діточых ніт голосів
В парках і над озерами.
Тоты, што там учащали,
Гнеска міцно задуманы,
Бо уж в лавкы посідали
І створюют новы пляны.
Будут там сой здобывати
Новы знаня і правила,
Тяжкы числа рахувати
І – ци земля ся змінила.

Лем най вчат ся як належыт,
Як на сьвіті треба жыти.
Най на серци то ім лежыт:
Треба ся і свого вчыти.
Свойой історіі, мовы
Не забудме научати,
Не навчат ту чужы школы,
Лем о свої треба дбати.

Вовірка

В лісі, в старым буку
Вовірка сой жыла.
Мала там свій домик,
Котрий барз любила.

Был він выгідніцькій
І теплий на зиму;
Хоч і невеличкій,
Дост выстарчыл про ню.

Носила там вшытко
Мох, сіно і листкы,
Жебы мягко было
Про ей малы дйткы.

А коли орішкы
І буков пристала,
То з великом втіхом
Она працювала.

Обізірла каждый
Орішок лісковий
І го укладала
В буку до „коморы”.

Зносила іх додня,
Зносила во днину,
Жебы было надост
Про цілу родину.

Потім покликала
Свої милы діти,
Бо так о них дбала
Як ніхто на світі.

Навчила їх їсти
Орішки і буков,
Ходити, скакати –
З якнайліпшом штуком.

Як діти піросли,
На прогулку брала,
Жебы, як выроснут,
Знали свої права.

Вшитко вказувала,
Вчила і робила.
І так свої діти
В життя впровадила.

Найкрашша в світі

Моя отчизна в Карпатах
То пречудна країна.
Як царівна в шатах,
Імя їй – Лемковина.

Она найкрашша в світі,
Мила серцю мому,
Мушу о ній снити –
Думати по свому.

Нашы приятелі в зимі

Зима, зима, снігом дує,
Мороз рікы ледом кує.
Заміт велич крыє хыжы,
В лісі реве єлень рыжий.
Горы вкрыты, як перином,
Пречудовом білом вкрывом.
Сосны, буки і ялиці
Аж ся хвіют, як паниці.
Пташків мало дагде чути,
Жыти тяжко, голос утих,
Прилетіли ближе гу нам
І цвіркают „гынем, гынем!”
В хыжах діти босы, голы
Коло пеца доокола –
Гріют ногы, гріют руки
І слухають тоты звуки.
Погріли ся, порадили,
Взяли хліба, надробили
І вынесли гын до садку,
Тай насыпали в пташу будку.
Так штоденно добры діти
Не забыли їх кормити
І так пташкы пережыли,
А на весну – гнізда вили.
Вили в саді і під стріхом –
Скоро, звинно і з утіхом.
Потім малых выводили,
З того барз щесливы были.
Не лем пташкы, а і діти;
Мило было їх видіти.
І рішыли так робити –
Пташків в зимі все кормити.

Курна хыжа в зимі

Свище вітер і в долині
Трищыт стара калениця,
Люде сідят в хыжы, в дымі,
Бо на дворі курявиця.
Поставали коло пеца,
Зокручаны в плахты, чугы,
На помістку теля паця,
При кобици з бочки дугы.
Під припецком гуси, куры –
Уж съніданя істи хотят.
А в боіску псиско бурий;
І голубы сой гуркотят.

Весна

Зима счезла, пропала,
Як тяжкій сон кошмарний,
Весна уж до нас завітала
І сьвіт настал гардий.

Весна, люба весна,
Як мило тя стрічати!
На долинах чудесна,
На горах сънігу платы.

Сонечко гріє, припікат,
Вітер шепче сой з тиха,
Над річком розвиват
Свої багнята рокыта.

Зозуля

На высокым буку
Зозуля кукала
„Куку, куку, куку” –
Так все повтаряла.

Я тоту зозульку
Барз любил слухати,
Свого приятеля
Рад ем был тыж брати.

Мы сіли під буком,
На долгым корени
І пречудным звуком
Были утішены.

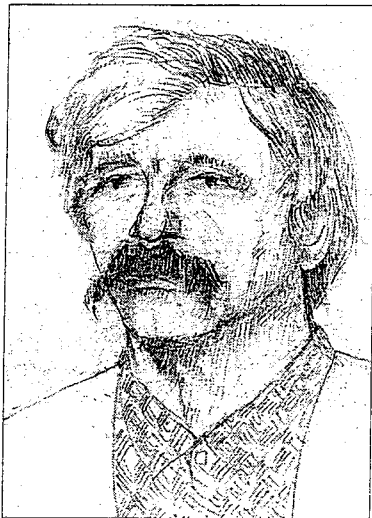
А він нюс ся вколо,
Понад горы, верхы,
Та звучал премило
Враз зо своїм ехом.

*

Тепер уж не чую
Нигда той зозулі,
Бо в чужыні жыю –
На другій пілкулі.

**ПЕТРО
МУРЯНКА**

1947

То я, складач той антології, по роді – Петро Трохановскій. Як написати о собі? Жлі – бою ся, добрі – стыдам ся. Та штоси написати треба.

Вродил ем ся 10 серпня 1947 р. в Пархові над лінивом ріком Шпротавом. Вчыл ем ся во Вроцлаві будувати дома, але свого не мам до днес. Вчыл ем ся в Варшаві на ігомостя, але ним не суджено мі было быти. Был ем зато газдом, лісовым робітником, меліорантом, стражником, урядником, учительом, редактором, диригентом. Дуже ем подорожував, од Гр Скандынавскых по Крымскы, але тоты, посередині – Карпаты, кохал ем найбарже і вертал і...вернул до них. Мешкам в Креници і вчу лемківскы діти лемківского. То найбільша радіст мойого жытя.

Выдал ем три збіркы верши: „Suchy bady” (1983), „Мурянчыско” (1984), „Як сокіл воды на камени” (1989).

Мурянчыско

Мурянка з муряночком
доріжком стежечком
серед свого сьвіта
диганяют жытя.

Помож сестричко
помож братчыку
сама не двигну
тоту іглу
О ту на горбочку
о ту при ялици
збудуеме хыжку

Спокійно тіхіцько
будеме сой жыти
од червів хробаків
рідний ліс хоронити

Двигай ся хыжко
мірай інжинірю
жебы ся не сховзло
мурянчыско

Болят мя ручки
болят ножкы
цілий ден ходилам
аж під тамту сосну

зато серце моє
од радости мліє
бо уж на вершечку
вінчык зеленіє

Спочывай сестричко
спочывай братчыку
ліса шум несе сон
пора одпочынку

Хру хру
дика свиня
хру хру
іде з рылом
цілу морду
аж по уха
вштурила

Ратицями молотила
в іклах злісно тырмосила
цілым лісом
цілым сьвітом
обносила

Гей гей сестричко
гой гой братчыку
сама не двигну
тоту іглу

А ту
на горбочку
а ту
при ялици
збудуєме хыжку

Ядловец і команичка

Росла в поли команичка –
така трава невеличка
(Хто ей не зна? Ту в Карпатах!
Хто не косит, што не пасе? –
Преці вшытко аж ся трясе
над ей смаком пребогатым).

Вітер віял і засіял
Серед поля куц ядлівця.
Гультнул куцтык понад травы,
Бо натура (ци фактура),
                                          конец – кінцьом,
ріст му дала над травичком,
гевсом в поли команичком.

Ял ядловец промавляти
(кед уж выріс, вspanял ся вгору),
ял травичку повчувати:
„Як ты роснеш? Злий маш корін!
Видиш траву, марна траву –
не так долго потырвало
а я шумлю! І як шумлю?!
Я уж віят над тым валалом!”

А травичка – команичка
так ядлівцю з душом гварит:
„З мене хоцкі дакій хосен,
бо мій листок все одросне;
хоц мя скубут цапы стары,
середуцы і підросткы.
Но а з тебе – яка корыст? –
Же лем шумиш, же лем колеш?”

А позатым – видиш брате? –
я там смотрю – на ялиці,
на карпатскы красавиці...

Якы они тугы, міцны,
здає ся – безсмертны, вічны.
А кед нима буря торгне,
нераз шумний вершок зорве”.

Сова і сонце

Сова по нocy гукала,
спати не давала
сусідам.
В ніч єдну, в ніч другу
все „гу–гу”, тай „гу–гу...” –
гукало все того, як біда.

Сорокы, зозулі
Злы были кед чули
глупого, тупого гуканя.
Не спали ластівкы,
шпак, дрозд, перепілкы,
без сну ся мучыла і каня.

Маціці синиці
і драбы – астрябы
не годни тыж нияк заснути.
Вороблі і плишкы
під беріг, бід стрішку
втулили головы – та чути!

Дотинал уж сові
шпец – сьпівак соловій
„Омерза, дві нуты лем знає”.
Молиґал ю сокіл
„Не гукай, дай спокій”;
просили і з поля і з гаю.

Уж чаплі, боцаны,
вороны, гавраны,
і крукы, з найбільшом пасийом,
на гонор ся кляли,
на чест присігали –
же сову роздзьобут, як змыя.

Был тыж голос орла:
„Я сову розорву
і гет ей по скалах розсію”.
Та што–ж, серед нocy –
лем сова ма очы,
зо вшыткых і з орла ся сьміє.

Зас ден коли прийде
і сонце кед зыйде, –
уж совы не видно, не чути;
як хрущык, хохолак –
під кріков ся сховат,
в найдальший зашыє ся кутик.

О чесніст не стоїт,
сьвітлости ся боїт,
няйбільший ей ворог, то – сонце.

Што–ж, – мож і так жыти,
лем знати мус – конче,
же другы тыж жыют на сьвіті.

Бык і бача

Был бача,
был бык,
бык біл.

Та недост того! –
Все лем ся бычыл
і бочыл
і бучал,
аж бачы докучыл.

І ввязал бача
быка до бука
і бил.

А кед уж зачал –
бил бичом,
бил і корбачом,
на квасне ябко
быка збил.

Бык бачы не пробачыл
нестерпний біль
і... збіл.

І бача не пробачыл. –
Продав быка
на ярмаку в Бічу,
купил телічку
в Тыличу.

Што даме весні

Пришла весна чудесна,
Пришла весна весела,
Розшарила зеленіст
По містечках і селах.

Прилетіла на крылах,
Прилетіла з вітрами,
Цілувала земличку
Стуженыма устами.

Засьпівала по лісах,
Зачерчала в потоках,
Дарувала діточкам
Усьміх ясний, шырокій.

Дарувала веселіст,
Дарувала чудесніст.
Чым за такы дарункы
Одвдячыме ся весні?

Літо

Над полями стоїт літо.
Вівсам рясы чеше вітер,
на толоках стоколосам
заплітує зелен-косы.

Пахне терком і черешньом,
свербоузком ружовіє.
Лемковина моя днешня
полня тепла. Як надії.

Іде осін

Іде осін по росі,
Іде осін по траві,
По зеленій отаві,
Пукат осін до сін – пук! Пук!

– Кади—с осін ходила?
Што єс осін виділа?
Чого—с осін слухала?
Повідж же нам, повідж – так! Так!

– Ждуйте малу хвильочку,
Най лем протру сой очка,
Бо мя ошад обышла
Нич єм до вас пришла – ой! Ой!

Іду до вас полями,
Іду до вас лісами,
Іду гором, долином,
Нашом Лемковином – лем! Лем!

Зима щыпавиця

Зима, зима, щыпавиця,
щыпле в носик, щыпле в лица,
ґыдзьґат ґамцю, дре за ушка
і зазерат до кожушка.

Піду з зимом воювати,
мушу зиму подоптати,
придушу ю саночками –
най не знуцат ся над нами.

Недосьпівана пісня

Ой, летіли ластівочки,
летіли,
мене з крыльцьом преломленим
лишыли.

Я остала, як сиротка,
остала,
сіра осін буде зо мною
плакала.

Ой, засвище вітерниця,
засвище,
Гірке лихо морозиком
запицьг.

Ой, закреше Бозьо небо,
закреше,
терпкій хлібусь, манну білу
принесе.

Він мя вкрыє, Вселюблящий,
Він вкрыє,
Під білицьком периночком
загріє.

З весном красном зас прилетят
сестрички...
Лем без мене досьпівают
пісничку.

Блаженна повинніст

Бескіды тебе ховали
красу русалчыну дали
бесіды потік вчыл черкітливий
душу плекали ялиці тужливы
лен на головці чесал
серпен смеречыном
літо на сивых буках
азбуку тебе вчыло
весна заплела в кучеры
фіялкі пянливы
сонце з—за Кычеры
молодіст твою гріло
грозы громовиты крестили
на свитаню росы
ноженята мыли босы
осінній вітер выкресал
блиск в твоіх очах
місяця срібне колесо
непокойом отуляло дівочым
Предвечырня злива
слезами просила
долі щесливой

Кохати
Вірити
Памятати
тебе вчыла
чудова Лемковина

Не забудеш
заплатиш
Лемкыньо

Улька —

*Ігорйови
Даміянови
Андрійови*

Предомном підете в сьвіт
братчыкы
в великій сьвіт
До Грабу
Бортного
Білянкы

А я
лем двері замкну
за вами
поцілую шлід

А кед вернете
братчыкы
зас вам выперу кошельку
На дорогу
нашу
Вельку

**ЄВА
ВАНСАЧ**

1950

Вершы Євы Вансач не мали іщы щестя до друку, але дуже Лемків ознайомило ся уж з нима. Рецитуваны на сцені Лемківской Ватры на Чужині, здобывали почесны нагороды.

Єва Вансач вродила ся 22 липця 1950 рока в Міковицях на Шлеску Опольскым, в родині Теклі і Андрія Слезьонів. Середню освіту здобыла в Намыслові, на студії выбрала Выжшу Школу Педагогічну, котру закінчыла зо званьом магістра. Од парунадцетьох років є учительком в єдній зо середніх шкіл Любіна. Там тіж мешкат, виховуючы з мужем троє сьвідомых Лемчат.

Нашы лыжкы

В нашый хыжы были
лыжкы деревяны,
з липового дровна –
непомалюваны.

На пецу лежали,
голови сушили –
кед іх мої мама
недавно помыли.

На Святу Вечерю
іх повязували,
жебы ся быдлята
купочки тримали.

Перед тым, з повагом,
вшыткых накормили –
кесєлицю, грибы
до ґамбы носили.

На Свята Різдвяны
лыжкы деревяны
з мискы выберали
перогы румяны.

Зас на Матку Біжу
гомілка лежала
на тій лыжці – вірте –
велькы очы мала.

* * *

Вшытко написане
певно ся мі снило,
бо в нас таких лыжок
уж нігда не было.

Може дідо з бабом
о тым повідали,
бо они в Богушы
такы лыжкы мали.

Мама їх памятат,
а не „памятают”
(днес уж до родичів
на „вы” не гадают).

Мама тіж памятат,
як баба чыр іла
дервяном лыжком –
зато не хворіла.

Тепер діти мают
выдельці – меціі;
і з того вшыткого
сут лем алергіі.

Лизне алюмініюм,
купрум, срібро, злото.
Та то вшытко гірше, –
гірше од болота.

Медведику не буд смутний

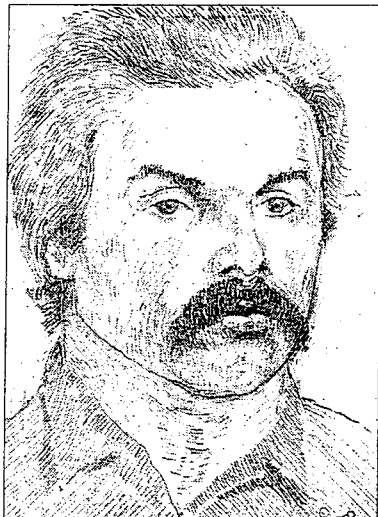
Медведику мій маленькій,
чого тераз плачеш –
кед през цілий ден весело
разом з дітми скачеш?

Може істи ти не дали,
Очка ти не вмыли?
Пришол з ліса темний вечер –
о тобі забыли?...

Діждий, зараз тя покормлю,
до ушка засьпівам.
Не буд же уж такій смутний –
нікому тя не дам!

ВОЛОДИСЛАВ ГРАБАН

1955

Поета – лірик, натхнений маляр природи. Та не лем. Його поезия полна глибокої філософії жытя, нерідко болю, переживань народу, человека, дітини; але вшытко тото – отупене є в пеленку натуры як великої досконалости і начальной правды.

Вродил ся Володислав Грабан 15 мая 1955 рока в Самбожу коло Вроцлава. В 1961 р. родиче вернули до гір і замешкали в рідным Гладышові. Зіткніня з Бескідом міцно мусіло ся записати в душы маленького хлопця, кед так прекрасні розквітло в дозрілым човеку. Од 1978 рока, уж з власном родином, проживат і творит в Креници. Выдал дві збірky поезиі „Twarz rośród cienі” (Новий Санч 1985) і „На ковпаку гір” (Краків 1991). Вершы його были тіж публикуваны в польській пресі, „Нашым Слові”, „Карпатській Русі”, „Русині”.

Єдно слово

Дітям моім

Дітино
ты спий спокійно
най твоє мале серце
не зриват ся як птах
кормлений для приманы
най час одмірят рівно
чловеченство
В слові тім
лагідний схыл Бескїду
найдеш
і ліс чловечий
справедливых
часом шмарений камін
Я вірю
в образ птаха
якій голубом взлетит
з отвертой руки
не з кулака
І ты
нич сонце
высоким піде летом
завіриш слову
humanitas

Липец

*Евеліні
і Артимова*

На летовисках
покошених лук
медодайны пчолы
глядают
штыролистной коничынкы
В убочы дыхат цяжко липец
серед сосен дідо
з косом на рамени
находит свое дітнінство
Вакацыйны внукуы
з місцецкога гнізда
перхнулі до діда
як пташата
і видят
же дідо невельо ма силы
і роботу робит помалы
Хоц є векший од пчолы
боіт ся хмары чорной
котра краде сіно з кіпок
і отверат сусідскы стріхы
Діти берут в руки
кавалец неба
ділят як арбуз
соковитий липец
і не повірят нікому
же для діда скорше
не было вакацый

Верш для Наталкы

Мойой Наталкы
черевічкы стары
качатами зведе
Часто вечером
коли вертам домів
витают мя они
при вході до сін
Втовды дня мі шкода
пережытого так скоро...
Жалую
што жытя прелечу
незауважаючы
же качата
што року сут векшы

Вертаня

На убочы
хыжа дітнінства
босонога
штораз дальша
вертаню
Квітя выглядів
пішло
камінцями рік
як дикы лебеді

Памяташ

Памятам
першы квіткі
червены ягідкі
в твой жмінці
і коли
дрібний пальчык
заболіл раптовні
прищыпленій дверми
радiст з пташка
што вылетiл з гнiздка
в твоi руки
Памяташ
за ним тiж
плакала мама

Народины

В зеленій струнці тополі
весна
гніздо сой мостит
Холод босий
зубами дзвонит
птахом сполошеним
пiрхат

При хыжах о свитаню
сонце
першы той весны
пеленкы розвiшат

Мамо

Вы нас колысали
смерекiв колысаньом
осени i зим надходячых
зосхлы травы полонин
кольорами встаючого дня
отуляли
немовлячы головы
на мягкым волосю
вашы руки крыламі птахiв
трепотали
вы не могли нам дати
жменьку бiльше
нич синi очы барвiнкiв
тишыну ватр выгаснених
i тавро боляче
лемкiвске

**ЯНКО
ШКІРПАН**

1962

*Трудно найти поету так вперто глядаючого за-
вершыня любви. Любви до рідной землі, о котрий хтіп
бы не лем писати, але переорювати ю правдивым
газдівським плугом. Трудно найти молодого человека так
завзято глядаючого дороги до Лемковины.*

*Вродил ся Янко Шкірпан 7 жолтня 1962 рока в Копа-
нім коло Шпротавы. По закінчюю середньої школы
остал газдувати з родичами на надбобрянських пісках.
Прібувал перенести бороны до гір. На коротко, в 1985-
—86 роках, повело ся му ту зачыпити. Та мусіл ся під-
дати твердым реаліям і вернути. Вірю, же спрібує іщы
раз — бодай зо щестьом. І з новыма вершами. Іщы краш-
шыма, як тоты, публикуваны в „Голосі Ватры“.*

Лем

Хто пойме красу твою
лемківска мово
хто прийме до серця
твое просте слово

Язык наш
як море глубокий
як слеза чыстий
як любов шырокий

Лемко не продал
дороге свое „лем“
на ярмаку в Горлицях
хоц му пан обіцял
злота торбину

Та... ЛЕМ
дайте пане
повіл
і руком скинул

Де без тя піду Бескіде

Де тепер піду
де хыжу сой найду на зиму
уж так як ярю
під ялицьом не сяду
уж так як літом
під буком не буду

Де тепер піду
де
ци прийме мя дахто
до себе
ци миліст до мя окаже

Де тепер піду
ци на чужыну даґде
Кед Лемковину лишу
гмру певно
бо зраджу

Де без тя піду
Бескіде
На плечах тя певно не двигну
а так бым прагнул
при собі тя мати
вічно голубити
Кохати

Уж яр

Уж яр! –
Сонечко пригріват.
Уж яр! –
Пташок весело сьпіват.

Яр, інакше – весна.
І ту, на чужыну
радїст, надїю принесла.

Байка

Коли мал бым
черевічки
в котрых міг бым
морйом іти
за кордоны
гет бым пішол
Лемків – братів
обудити

Стару правду
ім вказати
де їх земля
отец, мати
Де їх Бескід
каменистий
де їх рідний
край лемківскій

**ГАВРИІЛ
КОСТЕЛЬНИК**

1886 – 1948

В Руском Керестурі, де ся вродил 15 червця 1886 рока, кликали на него Гомза. Кед пішош до шкіл, уж ся не вернул більше до Керестура. Жыл в вельох прекрасных містах Европы, але о своїм рідным містечку николи не забыл. Знал дуже языків вельких літератур, а в материньскым языку написал найкрашшы діла, серед котрых і першу книжку літературы Руснаків Бачкы „З мойого валала” (1904). Жебы тота література мала і свій літературний язык, написал і 1923 рока выдад граматыку.

Жытя закінчыл трагічні, замордуваний неприятельском руком 1948 р. во Львові*.

* вшыткы біограмы до той часты антольоґі сут подаваны за Ірином Гарди-Ковачевич, авторком антольоґі „Хмара на верху тополі”.

Бачко моя

Бачко моя, Бачко!
В тым шыроком сьвіті
Я за тобом тужу, –
Не мам ся де діти.

Волю твої пісні,
Што їх вечер несе,
Як тоты, што грают
Царям і принцесам.

Волю твої поля
Жытом засіяны,
Як цілого сьвіта
Палацы камяны.

Ты мі серце дала
І лем тебе оно
Любит, розуміє,
Як лем серце годно.

Во шыроком сьвіті
Як без серця жыю –
Мам ту дост занятя,
А о тобі снию.

**ЯНКО
ФЕЙСА**

1904 – 1983

Єден з запам'ятованих учителів, але і шануваних творців поезії для діти. Вродив ся 13 серпня 1904 рока в Коцурі, де і, по роках учителюваня в ріжних місцях, вмер 3 жолтня 1983 р. Незмінним остане тот факт, же Янко Фейся был першым руснацкым письменником, котрий выдал свою книжку з вершами для діти – „Пупочки” (1929). А што жадал дати руснацкым дітям якнайбільше доброго поетичного слова, додав він до той книжки і переклади зо сербской літературы. Вельку збірку верши для діти выдано в 1964 р. під наголовком „Зелены листочки”.

Коні мої

Коні мої, коні враны,
все сте были дозераны.
Гривы ем вам выплітувал,
а оброку не жалувал,
коні враны,
дозераны.

Брычку—м красні дал окути
і копытка вам підкути.
Так сте пышні все літали,
нибы крыльця шумны мали,
коні враны,
підкованы.

Але! Коні, коні враны,
уж сте давно не чесаны.
Тако сте мі запуцены,
а я прото засмучений,
коні враны,
нечесаны.

Тераз смутно все ходите,
бо другого уж возите.
Як сте газду премінили
главы свої сте спустили,
коні враны,
занедбаны.

О люде

О вы, бідны люде,
добрий розум мате,
а жыти на сьвіті
в спокою не знате.

Жытя так коротке,
ци вы не видите?
Чом собі спокійным
його не створите?

Оно такє миле,
красне, як тот квіток.
Чом же вам не служыт
оно на ужыток?

Уж на Марс далекій
летіти прагнете,
а жыти на Землі
згідні не можете.

Моя дражка

Проста єс мі, дражка моя,
дражка неміряна.
Все ся тобом тішыл буду,
хоц єс занедбана.

Мила єс мі, бо єм сьміло
завсе тобом ходил.
З тебе нигда, дражка моя
зыйти не был годен.

Все сьвітило на тя, дражко,
тепле сонце з неба.
Просто єс мя все водила
там, де было треба.

Тади – кади квітла правда
і любов і згода,
і правдивий мир і щестя
моего народа.

Твоім шлідом єм ся рушыл
давно, як маціцькій,
кєд мій крочок прудкій, живий
іщы был легіцькій.

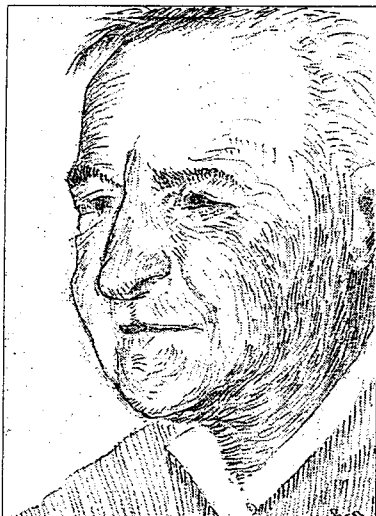
Хоц мі твоє остре скаля
нераз докучало,
моі ноги лем по тобі
рівно все крачали.

Зато ся гу тобі тераз
так щыро озывам,
тоту свою пісню милу
я од серця сьпівам.

Най мі она вічно жыє,
по тій рівни бродит,
а мій нарід твоім шлідом,
мила моя, водит.

МИХАІЛ КОВАЧ

1909

Писатель, котрий выдал найбільше книжок з вершами, оповіданнями і драмом в руснацкій літературі то Михаіл Ковач, легендарний учитель, народжений в місточку Шід 27 жолтня 1909 р. Знає го каждый освічений Руснак,кажда дітина напевно знає даєден його верш, аж і товды коли не зна же то його твір. Сам він гварит, же найчастійше вертат до того, што написал для діти, бо знає – дітина чого ся навчыт тото носила буде в собі долго, ціле жытя. Написал для діти три томы оповідань „Дітиньскій сьвіт” (1971), „Першы радости” (1977) і „Янчык Мапюванчык”, та том верши „Лісні діда заградаря” (1979).

Вітер і тополя

Серед рівнины, на пустым полю,
бавил ся вітер з білом топольом.
Вершок ій згынал, конарі дрылял,
листочкы зрывал і так ій сьпівал:
– Іде нам, сестро, осін з далека,
одіня красне з дерев зоблікат.
Піде вітрами і твоя шата,
доц ю осінній шмарит до блата.
Спати покладе горы і поля
і тебе, сестро, біла топольо.
Землю нам чорну закрыє листьом,
зиму прижене в наше обыстя.
Лем я остану, сесртичко мила,
з тобом плакати, топольо біла.

Тополя біла вершком кывала
і так вітрови стиха шептала:
– Хоц мя, братчыку, осін зоблече,
яр мі зас нову шату облече.
Облече шату, попестит личка,
та зо сну стане твоя сестричка.
Зас заколышеш зелен – листочок,
разом вернеме до сьпіваночок.

Сонечко і дівча

Сонечко, сонечко,
світляче колечко,
з неба тебе здойму,
на прутик тя вдію,
през двір тя пренесу
і до хыжы внесу,
лем нас жебыс гріло,
лем нам быс сьвітило,
мамочку і няня
і мя веселило.

Дівочко, дівочко,
чорнява ляльочко,
з неба мя не знімай,
на прутик не вдівай,
през двір мя не пренос
і до хыжы не нос,
лем вам бым сьвітило,
мамочку і няня,
лем іх веселило,
бо діти є дуже,
што родичів мают
а вшыткы лем єдно
сонечко – мя мают!

Руки

Добра рука бабина,
тверда рука няньова.
Тепла рука мамина,
міцна рука братова.

Перша рука зна гласкати,
друга рука хліб давати.
Третя гріє, як поломін,
зас четверта все боронит.

Руки любят і дают,
руки гріют, чувають.
Ближні руки вельо значат,
жытя без них барз боляче.

Радіст в обыстю

Стал сой когут серед двора
і сьпіват.
Псик го слухат, жмуркат оком,
ужыват.
Коцур двигнул хвіст високо,
муркоче.
Пуляш трепле крылисками,
гульгоче.

Ванцьо стоїт серед двора,
міркує
– Што то з дітми, же ся так барз
радуєт?
Голуб смотрит, та ся сьміє
з комина
– Што ты не знаш, же ся школа
зачынат?!

Роса

Спустило рано росичку,
росичка змыла травичку,
травичка каплі стрясала,
квіткам головки змывала.

Луки чекали на росу,
през луку діточки босы
летіли – роса блищала
і дітям ноги вмывала.

Над Дунаєм

Сідало сонце
над Дунай тихий,
сідало,
по воді гет ся,
по тихій воді
розляло.
Вечерня зьвізда
на тиху воду
смотріла
і в ріці сонце
порозливане
виділа.
Над ріком стала,
над мирном ріком
жмуркала,
за сонцьом ясним
над водом тихом
плакала.

Водниця

Поконец валала водниця стояла,
вельке ей колесо, під вербином густом,
вода обертала.

Тика–така, тика–так,
обертла, іщы як!

Колесо скрипіло, камені крутило
і мололо зерно людям на стеранку,
на начынку білу.

Тика–така, тика–так,
все молола, іщы як!

Роками стояла, людьом помагала,
покля ей колесо, по роботі долгій,
вода не зламала.

Тика–така, тика–так,
поламала, іщы як!

Ніт тераз там млина, лем густа вербина
до днес іщы росне, хто тамади прейде,
того опоминат
так і так, так і так,
час проходить, іщы як!

АКЫМ ОЛЕЯР

1914

Тыж єден з учителів, котры проводят початкам руснацкой літературы, а особливі той для наймолодших. Акым Олеяр вродил ся в Дюрдьові 27 червця 1914 рока. Всяди, де працювал, вчыл діти забав, танцю і сьпіву. Выдал єдну збірку верши для діти, „Вовірка чекат зими” (1975). Такой двіста його верши розсіяны по часописах. Обіцює – з них і з тых што тераз пише выдати нову книжку.

Місячок

Той красной нocy
місячок
на небі
блищал,
сьвітил
і кліпкал.

А рано
выглядал
так заспано;
не міг
вєце стояти
і пішол
спати.

А жебы небо
цма
не вкрывала,
на його
місце
сонечко
стало.

Водичка

Водичко, водичко,
вмый же мое личко,
і ушка і очка,
носик і усточка,
і чело і ручки
і ножкы малючкы;
жебым была чыста
і красна і здрава,
бо то я школярка,
школярочка мала.

Дощык

Лій нам, лій же, дощыку,
насыт нашы поля,
падай, падай тихіцько,
або – як ти воля.

Когутик

Кукурику!
Там, в курнику,
гет – в кутику
малий когут
кукурукат,
будит газду
і Янчыка.
– Станте горі,
бо на дворі
ден приходит
з так далека,
а робота
на вас чекат.

Ляльки

Ганця ляльку колысала,
Своїй ляльці так співала:
– Гаі, буі, премиленька,
Росний велька і здравенька
Гаі, буі, мила моя,
Запри очка, очка свої.

Лялька – тихо. Нич не гварит,
Уж ся ляльці дрімле, марит.
Ганця стиха приспівує,
Ій ся тиж уж подрімкує.
Пізрій мамо – уж послули;
Обі ляльки сон притулил.

МИКОЛАЙ КОЧИШ

1928 – 1973

Поета, котрий писав поезію і оповідання для дітей і старших, але при тому з поводжыньом займав ся фільмольоґіям. Вродив ся Миколай Кочиш 1 грудня 1928 рока, а вмер в Новым Саді 16 квітня 1973 . Любителі літературы памятают го з книжок „Крочаї” (1963) на котру зложыли ся оповідання для дітей, „Діліме радіст і трудности” з вершамі для наймолодших і з двох книжок для старших „Мы ту не гости” (вершы, 1973) і „Зобрана проза” (1978). До днес є в ужыттю Словник сербохорватско–руснацко–українскій і пару шкільных підручників його авторства.

Рано

Іщы зоря не рознесла
сиву цмоту над полями,
сон ся іщы не розышол
в твоіх очах розоспаных,
а уж старшы понагляют...
кед ся стріят, та здравкают:
„Добре рано”, ден щесливий,
жебы были сьвіжы, жывы,
жебы были знахідливы,
при роботі терпеливы.
Кед ся зыйдут, та сой жычат
сухой стежкы, хвилі красной,
в добрым здравлю, без клопотів
поводжыня при роботі.

Ніч уж втіче – ден настає.
Місяц блідне – сонце стає.
Біліє ся од востока...
Зьвізды гаснут – рано свитат.
Сон ся обатурил в оку.
Радіст скрыта
рано витат!

Матері при кудели

Ци уж не дост тонькой пряджы,
мамо мила?

Выпряла єс таку нитку
же быс ньом уж опасала
вшыткы рана недоспаны
і вечеры пресіджены,
младіст свою за куділю
і дівоцтво прескочене.

Ци уж не дост тонькой пряджы,
мамо моя?

Спряла єс на веретено
вшыткы біды в час военний
кед ти думка провадила
регіменты незнаємы
в котрых отец машерувал
по далеких чужых землях.

Ци уж не дост тонькой ниткы,
мамо мила?

Хтіла єс нам з ней выткати
добру долю, долю злату
жебы радіст мы лем знали
на дорозі з тонькой пряджы
котру для нас ты выткала.

Є дост, мамо, тонькой пряджы.
Впряла єс уж до тых ниток
ясны зорі з денця серця;
ведут они твоі діти
лем по рівных, чесных путях
де ся цінит своє добро
а і чуже звекшат щестя.

Уж занєхай, мамо, куділь.
Най одпочнут Твоі руки
при роботі натраплены,
та погласкай нима діти
жадны твоіх милых словец
і дїтхніня тых долони
што іх жытя—бытя вчыли.

Одлож, мамо, стару куділь.
Часы вельких бід перешли,
не пряд уж на веретено
своі долги, тихы ночы;
в тоты роки што остали
познай дакус і радости
коло діти одхованых.

Одложыме разом куділь
котрой ниткы в нас уж жыют.

Хмара на вершку тополі

Вділа ся хмара на верх тополі,
та йойчыт, плаче, слезы по полях
ліє, розливат.

Плаче і кличе хто їй поможе,
кто ю одамаль здоняти може
так нещесливу.

Так бым з охотом сам тото зробил,
кебым лем міг,
на місце хмары, сивой і мокрої
сонце бым двиг.

МИРОН КОЛОШНЯЙ

1930

Вродил ся в Рускым Керестурі 27 липця 1930 рока. З перервами, не часто публикувал свою поезию для старшых. Кед назберало ся ей на книжку, выдал ю під наголовком „Вербом при краю” (1986), а пак і другу – „Городска улица” (1987). Выдал тыж книжку для діти „Ту мам очко” (1987). І дальше думат выдавати, лем кед буде пересвідчений же тото што написал, добре. Мы (редакция той антольоґії) зо своей стороны посвідчае – барз добре!

Спомин дітиньства

Вчас рано –
надомном нахылена мама.
Шепче мі:
„Спий, сынку..
О, як то добре спаня!”
Пішла... до работы...
А я уж не міг в постели остати.
Любил ем холод ранішній, сонце і росу,
смотрити ем мал охоту
як дідо клепле косу.

...Пізно гвечер –
зас мати.
Чую пестливий ей голос
„Дітинка моя, як ся страпила,
ідже уж спати!”
Вкрывала мя...
А я хтіл смотрити на мышперхача.
Хтіл ем видіти де сова сідала,
любил ем позерати
як баба гвечер пряла.

Чачка мойого няня

„Маш тильо чачок –
гварит мій няньо –
а я не мал ґачок”.

Мал лем кошелю долгу і боканчы.

А ниґда не хворіл,
не знал дохторів
і не пил лікы з аптыкы.

Попри тым –
же іх было тильо дітисків
як в мене бавидолок.
Але... не таких, як мої,
плястіковых.

Серед його чачок
был малий кляпачык,
кільчата од плуга,
од цицкы пацятка,
жывы телятка...

Міг ся з нима бавити,
бости, перебігати,
лем тильо же іх мусіл
з кыйом пильнувати.
Гварит же тото моє авто,
што само іде
नियाке не чачко
напротив бавидолкы
кед тя языком лиже телятко.

І такы хоц–якы франты,
чачка выдумує, оначыт,
же мал,
а не мал ґачок.

Мама

Того дня
не был ем ани добрий,
ани злий, ани перекірний.
Ани–м ся з никым за чуб не тримал.
Ани ем слабу,
ани міцну
оціну в школі не зімал.
Не было ниякой причыны,
ниякой –
жебы мама плакала,
ци ся радувала.
А зас мя
того дня
на руках бавила
і цілувала.

**МИРОН
БУДИНСКИЙ**

1931

Вродил ся в Рускым Керестурі 19 лютого 1931 рока. Долго знаний был як добрий діточий поета, а пак ся прославил збіркою „Водничка на срібным потоку” (1969), котра – перекладана – в вельох языках репрезентує осягніня руснацкой літературы для діти. Книжку оповідань і верши „Данко Здогаданко” выдал в 1981 році. Він діточий руснацкій писменник без котрого ани сден выбір той літературы не може ся обыйти. Занимал ся просвітительском роботом в середній школі і на факультеті.

Душок

Михась дудре, Михась кричыт
– Мамо, шалик, де він, де?
Мама щыро одповідат
– Ах, тот ДУШОК – вшытко дре.

Торбу зачал зас глядати;
Та одповід добрі знал;
Мамы уж ся не зьвідує,
Бо і торбу ДУШОК взял.

Ех, тот ДУШОК, кварний ДУШОК,
В носі того драня мам.
Як лем може так робити,
Чом він фіглі стругат нам?

Чом він дітям річы рушат?
Мы выбьеме того ДУШКА
Выженеме го – потвора –
З хыжы, з сіни і зо двора.

Мати

— сніл ся мі вночы красний сон;
голубка біла мило літала,
на груди мі сіла і крыламі
волосы гласкала і вкрывала.
— то мама твоя, любко,
зас вночы ставала,
в очах ей любов сьвітила,
тебе з любовію гласкала
і тепло, тепло прикрывала.

— сніл ся мі вночы красний сон;
студня глибока осьвічена была
а в студни чыста вода, а з воды
прекрасна ружа росла, розквітала...
— то мама твоя, любко,
над тобом ся схылила.
ружа розквітла кед устами
твое личко дітхнула
а ей любов в серці — то жыва вода была.

Сонечко пішло водичку пити

Білявя хмарка по небі пльват,
сонечко она од нас хце скрыти.
Бале, уж она сонечко скрывает;
а мі ся видит — тото сонечко
од горячости ся счемерило
і пішло зимну водичку пити.

Дідо пише до внучкы лист

Коли Любко ты,
Коли ты прийдеш одвідіти діда?
Най радіст твоя
Серцю старому теплоты придаст.
Дідо має телятко,
Дідо має ягнятко,
Лем такого не ма, як ты, дівчатка.
Будеш ягнятко носила на руках,
Напасала будеш
Жолты гусятка на шыроких луках.
Телятку будеш
Давала водичкы, кормила,
І в хыжы нашый буде
Так полно щестя, так мило.

**МИКОЛАЙ
СКУБАН**

1932

Поета, котрий од найвчаснійшой своей творчой активності пише для діти. Вродил ся 2 липця 1932 рока в Коцурі. В 1965 р. вышла його перша книжка „Два-надцет місяци“, а потім іщы штырі книжки для діти, три книжки прозы – „Колач“ (1974), „Стары ствары“ (річы) (1976) і „Весіля рыб“ (1982) і една збірка верши „Добры тоты діти“ (1978). Выдал тыж дві збірки поезії для старшых. Перше занимал ся журналістыком, тепер є технічным редактором в видавництві „Руске Слово“.

І я добрий

Так бым міг зробити пакіст,
даку шкоду
нездобачкы нашу кухню
зляти водом,
до сусіда вікенцяте
зачеркати
або псика іґомостя
розгыркати,
ци підбити в школі руку
товаришкы
та єдинку най дістане
за ей „грішкы“;
тыж бым міг копнути ногом
до слабшого
або течку му зужвати
як перогы,
міг бым тыж вилами джґнути
до телятка,
ци кромпачом зрепіґати
квітя грядку...

Міг бым! Та–ж так часто робит
сусід Ваньо!
Але о мі гварят же мам
выхованя.

Старий куфер

Отец має старий куфер
што перешол да—с піл сьвіта.
Сьвідчыт о тым подаєдна
наліплена етыкета.

Виділ куфер як то в Римі
красні, сухо, аж і в зимі,
в славным Люврі, там — в Парыжы
виділ образ Мона Лізы.
Был бы трафил до гарешту
коли вертал з Букарешту.
Провадили го тыж драгы
і до красной златой Прагы.
Потім куфер, аж в Атенах
взріл Акрополь розвалений.
В Іспанії виділ быка
як на рогах нюс хлопика.
Раз зас з Польцы, но — з Варшавы
принюс крыштал чыстий (праві).
І з гусячом такой скірком
вертал домю з поневіркы.

Всяди прешол, вшытко виділ
— і старе і нове —
але в жытю не одвіділ
ніколи Дзюрдзьова.

Вандрівники

Отец мій пред подорожом
од тыжня ся зберат
лахы, ідло і пінязі
кладе до куфера.
При тым дудре, роздумує
же куфер за малий,
бо піджаму треба взяти
члапачкы, сандалы,
перо, нотес, окуляры,
гребін і зеркало...
А кед піде, все видиме
же дашто остало.

А ластівка наша пішла
до Афрыкы вчера
без пашпорту і піджамы —
аж і без куфера.

**МЕЛАНІЯ
ПАВЛОВИЧ**

1932

Меланія Павлович, з дому Джуня, вроджена в Рускым Керестурі 9 жолтня 1932 рока, поетеса котрой писаня для діти є начальном формом творчости. Ёй перша книжка „Ниткы” была початком, до котрого на днес дышли уж три книжкы для діти „Веселінка” (поезия 1973), „Сонне бавліня” (поезия 1982) і „Білы жаданя” (оповіданя 1982). Выдала і збірку поезіі для старшых, а попри тым ціле трудолюбиве жытя была економістком.

Одпочынок

Чом ся потік так понаглят?
Іде на гостину?
Може даґде, в другым краю
ма близку родину?

Рано, без ден, і по нocy –
все подорожує.
Ци го там, в тым другым краю
радїст обчекує?

Ци він дазраз одпочыват
кед ся барз здиганят?
Што ся може притрафити
кед го зімат спаня?

Потік черчыт, потік втіче,
черкотячы стихат,
бо кед стане зо занятьом
тік його высыхат.

Зимно было

Просила ся Улька
выйти на прогульку,
а дощ ішов
і зимно было
і дуло.

Та ю баба пустила,
кед уж так барз хтіла,
хоц дощ ішов
і зимно было
і дуло.

Змокла Улька як мыща.
Не гварила же піде іщы,
бо дощ ішов
і зимно было
і дуло.

Білявий лет

Спустила ся єдна хмарка
на малого Дарка.
До ушка му пошептала
і на крыла свої взяла.

Летят, летят вдаль вселенном,
разом зо сном облаплены.

вселенна – сьвіт

Як приходит яр

Під конец зимы,
іщы по сьнігу,
яр ся пробиват
скорицькым бігом.
На слизкым леді
зомкли ій ножкы
та розсыпала
з своей торбочкы
фарбу зелену.

По долгій зимі
голодній земли
то перший дар.

Ци, може, знате
інчу дорогу
як приходит яр?

Донедавна

Донедавна
мама ся схыляла
жебы сына поцюпала.

Днес выпроваджати
шугая зачынат...
Сьмітко жебы
зо шапки му зняти –
на пальці ся спинат.

**ДЮРА
ПАПГАРГАЙ**

1936

Вродил ся 11 листопада 1936 рока в Рускым Керестурі. Поезию для діти писал несистематычні покля не выдал книжки „Не дам свої роки і квіт” (1977), а неодагга і повіст для діти „Конець світа” (1980). Ввошол до серії радио-драмы для діти, з котрых една, „Наталка, дівча котре любило коні”, вышла як фільм (1989). Так ся і Папгаргай зачислил до плоднійшых руснацкых творців літературы для діти в часі коли професийні полнил обовязкы редактора часопису „Шветлосц”. Выдал окрем того сім збірок поезії, прозы і драмы для старшых.

Лист з Афрыкы

За адресом, до Пештыкы
доручено лист з Афрыкы
першошколяр Ваньо
буде почыраний
за полний вагон бананів.
Знаме же не слухат брата,
нич матері не помагат,
же пыскує все до вітця
і вчыти ся не хце.
Для нас то дорогій товар –
почыраме,
іщы дашто і додаме.
Кед ся товар не вымінит
дагде так – до позаране,
хтоси збере,
будут гачы потрісканы.

Прочытали лист Ванцьови –
не даст віры.
Пішол аж гу почтарйови.
Ци наравду пишут тамты
з той Афрыкы
же ся Ваньо
почырати мусит
за вагон бананів?
Почтар лем головою кывнул
так – істинно.

Думат Ванцьо
буду слухал няня, мамцю,
сестру, брата,
а тот товар не хцу знати,
хоц бы златы то бананы.
Так і гварит почтарйови
лист вернийте – же адресат
є незнаний.

Любов не зна границ

Жаба єдна.
Повідала же мя любит,
а не дала полізати
капкы леду.
Но і така то мі любов!
Добрі гварят
міркуй бо тя бабы зведут
аж і втовды
кед вечерю варят.

Жаба єдна.
Хоц бы мі лем шкарупинкы
кус лишыла.
Ба, є! Бодай ся ньом задавила
кед є така.
Лишу я єй, най банує,
най нарікат.
Не дістане
ани тілко з мойой ґумы
ани слинку з медівника.

Жаба єдна.
Булю ввидит мою морков
зо заграды,
ани златко з чекуляды,
ни папірчык зо жувача,
ни родзынкы із колача.

Кед бы хоц лем
на другіраз обіцяла,
але такой одрубала:
ты зашпаруй на футболею,
та куп собі –
добры леды ма Вархоляк.

Жаба єдна.
Така мала
а уж грозит, такой бреше.
Повіл бым ій
на ю чорт до фраса несе.
А не можу.
Серце не даст.
Кед ю виджу, та аж росну,
аж не міщу ся на двері.
Што ту можу.
Зас на леды мус просити
од матері.

**ІРИНА
ГАРДИ-КОВАЧЕВИЧ**

1944

Як авторка антології, з котрої береме не лем вершы але і біоґрамы до третьої часті нашої книжки, написала о собі (зо скромности) пару лєнійочок.

Вродила ся Ірина, з дому Гарди, 17 вересня 1944 рока в столиці Руснаків Бачкы – Рускым Керестурі. Пише для діти і для дорослых. До того часу выдала дві книжки поезії для дорослых і єдну векшу збірку поезії для діти „Тисяч радости” (1976). Заводово занимає ся журналістыком. Знана є тыж як крытык літературы.

Осін

Осін здравкат добре рано
До громадкы назберано
дуже дни.

Листя листю з тиха шепче –
лем не бануй мій братчыку,
спий, тихіцько спий.

Осін съпіват пісню вітру,
дозріваня, пісню сну,
пісню миру.

З плодів ся теплота ліє
– переливат гойна вдячність,
радіст щыра.

Осін сладит часу труду,
хладит літо, кличе зиму,
славит яр.

Осін платит вшыткым вшытко
і кождому хто ся зноіл
дає дар.

Осін водит по улици
сивы гмы і дощы зимны,
теплы шаты,
та отверат шкільны книжки
очам діти, штоб тысячны
таємниці познавати.

Уж сме не діти веце

Уж сме не діти веце;
і болит і смутне то,
весело і красні едначасно.
Раз заплачеме на сонці ясным,
то зас в усьміху видиме зло.

І біль і смуток зас,
кед своїх довчешанніх вірных
на пут одпроваджаме,
і красні і весело
і побуджує нас,
коли стріч новых
на дорогах новых дочекаме.

Раз дощ нам ліє,
раз сонце сьвітит
і дуга обнимат сьвіт,
раз нам кольоры червеніют
і каплі росы ся блищат,
а потім хмары налітуют
яности нігда ніт.

Уж сме не діти веце,
то вшыткы добрі знаме,
уж чачка дітинячы лишаме,
і першы листы пишеме
і першы таємніці пред родичами
скрываеме.

А зас лем, кед нас вчас рано

Матері по мокрых волосах
лагідно погласкают,
мы чуеме
як по снах наших щесливых
все ся іщы босы діти диганяют.

Яр

Уж не дує вітер зимний,
шалений,
пробудили ся улиці
в зелени.

На дорогах уж не видно
болота,
бо ся сонце остро яло
роботы.

Сушыт вшытко, тягне квітя
догоры,
і до хліба приспособлят
загоны.

Втішны птахы прилітуют
з полудня,
забывати в піснях зиму
облудню.

Сьпівай пташку, сьпівай милий
враз з нами,
прикрасиме землю тоту
квітами.

**СЕРАФИНА
МАКАЙ**

1945

Вродила ся 21 вересня 1945 рока в Коцурі, де і до днес мешкат і працює як учителька руснацкого языка. Професия помагат їй в контактах з дітми, а діти інспірують. Окрем поезиї для діти, якої пробу дала в збірці „Фестиваль животных” (1979), пише час од часу поезию і оповіданя для дорослых.

Яр, яр, яр

Іде вітрик розсьпіваний,
дрылят хмари розгніваны.
Жене зиму з того краю –
най ю teraz другы мают.

Яр, яр, яр
приносит нам дар.

Уж боцаны прилетіли,
свої гнізда направили.
Ластівочки ся радуют,
свої гнізда оплітуют.

Яр, яр, яр
приносит нам дар.

Конопелькы главкы пхают,
та свій запах ярі дают.
А сонечко розсьміяне
жытя дати зрыхтуване.

Яр, яр, яр
приносит нам дар.

Старий коцур

Єден коцур старий
купил окуляры,
жебы виділ мышу
одтале до Нішу.

Та не конец біды,
бо мыша не сідит –
хоц ма окуляры,
та ноги уж стары.

Конкурс на красавицю

Вчера был конкурс розписаний
на красавицю,
а условліня такы даны:
жебы пятнадцет років не мала,
жебы сой косы заплігала,
жебы скаканку выскакала,
жебы лем добры оціны мала,
жебы матері помагала.

А – н а в а ж н і й ш е:
жебы остатній фалаток хліба,
з товаришком ділити знала.

Буря

Буря дує, гырмит, блискат,
доц уж іде з Закутиска.

Загырміло а пак тріскат
дум, дум, дум.
Лем ся гойдат, лем ся ламле,
што робити тєраз маме
гм, гм, гм?

Тріскат, блискат, землю чеше,
наіжений хвіст волк несе.

Страха має медвід бурий,
де він тєраз хырбет вштурит?

А синичком студін трепле,
де ту найти місце тепле?

І лем слимак робит сьмішкы –
на хырбеті має хыжку.

**МЕЛАНІЯ
РЫМАР**

1958

Єдна з рідкых в своїй генераціі вроджєных по пѣтдєсятых роках (30 сєрпня 1958 рока в Рускым Керєстурі, з дому Рамач), котра зачала писати для діти. Збірку „Літо в діда” выдала в 1987 році, другу – „Сон сонєчка” в 1991. З той збірки, не унятой іщы в антольоґіі Ірины Гарди–Ковачєвич „Хмара на верху тополі”, походять вшиткы ту поміщєны вершы. Мєланія Рымар зачала писати для діти одколи працує в редакціі діточого часопису „Заградка”. Збірку верши для старшых „Скорійшы новины” выдала в 1983 році.

Гунцвут вітер

Хоц нихто не кличє
вітриска гунцаута,
він жєнє і дує
до каждого кута.

Птахам гнізда звалєят,
кєд конарми хвіє,
шкрегочє зубами,
як волчыско выє.

Так нараблєят собом,
нибы в клубі діско,
під гуньку сѣ пхає,
під шапку сѣ втискат.

Тыжден

Понеділюк глядат віторок,
бо сонце уж сідат за гору.
Середа выберат ся спати,
бо четвер уж хце танцувати.
Пятниця не встигла з роботом,
а ту уж надходить субота.
Неділя лем спит в холодочку.
Та чом? – подумайте діточкы.

Братя

Січен, лютий і марец
за матір зиму мают,
як троє вірних слугів
розказів ей слухають.

Квітен, май і червец
сьвіт пахнячым чынят,
промінцями сонця
ярі голову мінят.

Липец, серпен, вересен
приходят з плодами,
літо з осіню вінчають,
танцюют полями.

Жолтен, листопад, груден
осени і зимі радят:
погодте вітер і мороз –
най ся на власти не вадят.

Літо ся спекло

Літо нам ся спекло
на палячым сонци,
та осін привлекло,
най ратує – конче.

Дакус най скоротит
промені горячы,
плоды позолотит,
прикличе ламанчык.

Вітер і сонечко

Еден і два і три,
віют, выют вітры,
предувают кости
і чынят пакости.

О ден, о два, о три
уж сонечко смотрит
кед престанут выти,
оно зачне жыти.

Хто прескочыт ярок

Хто прескочыт ярок –
дістане талярок,
а хто не прескочыт,
черевічкы змочыт,
такій залюпаний
буде высьміяний.

Іринкіне жаданя

Сестричка Іринка
кед дашто задумат,
без цілий ден фынкат,
зыйти хце з розума.

Лист бы посылала
аж до Миколая,
брату розказала
– Він дарункы мае;

пиш, же хцу дістати
чорняву ляльочку –
втовды перестану
гнівати мамочку.

Рахуванка

Єден єлень,
два дубочки,
три торбочкы,
штырі шпачкы,
пят патычок,
шист шковранків,
сім синичок,
вісем ворон,
девят дроздів,
десят дичат –
зараз вшыткых
вас выкличу.

Баба і дідо

Баба
то мамусіна мати,
прото ю дідо
за свою бабу
мусіл взяти.

Дідо
то няньо нянюсів,
прото го баба
за свого діда
хтіти мусит.

Я уж хлоп

Каждий рочок –
єден крочок.
Кілко рочків,
тілко крочків.
Кєд прескочу,
аж підскочу.
Скричу „Гоп!
Я уж хлоп!”

Кінцовы увагы

Повідают, же чловек вчыт ся через ціле жытя. Кед уж выбудуе хыжу гварит – тераз бым ліпше тото зробил, ту бым пошырил, ту бым дал ужше, тоту страну бым не преділял, а ту перегородил. Але хыжа уж стоіт.

І в тій антольогіі, тераз, по закінчыню работы, неедно бым змінш. Та неє коли, наглит лемківскій час. Робота жене роботу, нияк не видно кінця той талокы, яку нам треба заорати. Неприхыльнигы вышкыряют зубы, де можут – там дуркают, пишут, критикуют, дотинают. Деякы з нашого народу, хотячы усправедлити сами себе, повідают: „Бідні діти! Треба ідеологам нового народу спішити творити й літературу, бо дітям нова граматыка і підручник лемківської мови не пригодиться ні до чого”. (Надія Вислоцька, „Наше Слово” з 18.10.1992).

Бідны люде – тисне ся на уста повторити. Старают ся небожата же не маме літературы. Маме! Лем треба ей вызволити з вязниц, темниц, де ю закратували на піл столітя. Треба і нам самым, новым творцям, почути ся вільныма, певныма на власній дорозі.

* * *

В нынішній антольогіі лем в єдным припадку замістш єм аднотацию же твір друкує ся в скорочыню (А. Павлович – „Панщар”, стр. 47). Тымчасом таких скороченых верши находит ся ту барз дуже, за што прошу о выбачыня жыючых Авторів. Тых, котры одыш-

ли од нас барз давно і цілком недавно – най хоронит
вдячна памят і запевніня, же вшытко робил єм в добрий
вірі. Не забывайме же то книжка для діти. Ім не повинно
ся затемнювати виднокругу.

Подібні річ ся має в однесіню до языка антольоїї.
Тексты были редагуваны для потреб діти. Односит ся
то передовшыткым до Авторів з полудньовой страны
Карпат, котрых язык, хоц незначні, ріжнит ся од нашо-
го. Така практыка є принята і вытлумачена. Тексты
нашых авторів (Грабан, Мурынка) были по тамтій
стороні Карпат редагуваны подібні, хоц і чытачами
(в заложыню) не были діти. Інакше дакус выгядат
справа з текстами твореныма на Україні. Дотычыт то
лем єдного Автора – Івана Головчака. Хылю низко чело
перед Ним. За то же заховал в так чыстым виді
материнське слово. Але притрафляють ся Му – певний
єм же підсвідомо – деякы українізмы. В вершах
поміщених в нашій антольоїї было іх барз мало, пару,
дослівні – пару слів. Барз ціню Головчака, як Поету
і Чловека. Думам, же і Він знал буде доцінити мою добру
волю.

Язык од стороны правопису? Ту знам – буду мал
несдного зйдливого критыка. Та на то уж нич не пора-
ду. Трафлят ся напевно „блуды” замірены, неконсеквен-
ция, переочыня. Єдиным вытлумачыньом буде лем
факт же хтіл єм тоту книжку зробити барз скоро.
І принаймі тото єдно напевно ся мі повело.

Петро ТРОХАНОВСКИЙ

Зміст

Вступне слово	3
---------------------	---

Одкаль сонечко сходило

Народна творчіст	10
Горы нашы	11
Царинка	11
Дівча ластівка	12
Коло Білограду	13
Іде коник од Будина	13
Вояк я, вояк	14
Не зімают розбійничка	15
В зелененькым гаю	16
Гусар буду	17
Обізрий ся сивий коню	17
Превез мя Янічку	18
Горіла липка	18
Дівча стратило ягнятка	19
Ой, деж ты бывал	20
Весіля совы	21
Запискай югасе	22
Ей, мам я косу	22
Одкаль сонечко сходило	23
Лігала пава	23
Зозуленько мила	24
Прядка	24
Вечырки	25
Сиротиньскы пісні	26
Засьпівай когутку	27
Пустте мя мамочко	28
Колысочка в лісі	28
Колысанка	29
Сьпіваночки мої	30

Як я сой засьпівам	30
Веселости моя	31

Мамко, куп мі книжку

Александр Духнович	34
Я Русин	35
Младіст	36
Мамко, куп мі книжку	37
Шліпий і хромий	37
Поздоровліня	38
Послідня моя піснь	39
Александр Павлович	40
Я Русочка – дівочка	41
Уч ся, моє дітя	42
Качка	43
Замерзла сирота	44
Сиротка служниця	46
Панцар	47
Людям не могла угодити	48
Русинова доля	51
Коломыйка	51
Ку слеводі	52
Піснь пастуха	53
Іван Кызак	54
Піснь о Отечестві	55
Волча правда	56
Гриц і Юрко	57
Іван Русенко	58
Лемковина	59
Зима в Карпатах	61
Кебы я мал шапку невидимку	61

Лемкы	62
Што в нас было	63
Треба нам згоды	64
Собаки	65
Птах, рыба і рак	66
Синиця	67
Музыканты	68
Газда в біді	70
Треба нам науки	72
Лем бесіда нам остала	73
Яков Дудра	74
Лемковино	75
Лемківска весна	76
Скарга на волка	78
Байка о столі	80
Так было давно	82
Сьпівайте Лемкы	83
Миколай Буряк	84
Клеветник і змыя	85
Волча заплата	86
Сповід звірів	87
Андрій Солянкін	90
Покотигорошок	91
Меланія Собин	104
Земльо моя	105
Прийд весно	106
Мамо	107
Анна Гальчак	108
Рідне слово	109

Лет хмарочок	110
Осін в лісі	111
Скупе сонце	111
Квіток в вікні	112
Дуга	113
Краса поля	113
Вірна любов	114
Тиха верба	116
Іван Головчак	118
Што то я за Лемко	119
*** (Гори наши, гори)	120
Ластівки	120
Осінне листя	121
Літня нічка	122
Усьміх	123
Осторожність	123
*** (Іду стежком)	124
Осіння калина	124
*** (Сьніг, вітриско!)	125
*** (Сут на сьвіті такы гори)	125
Слова гір	126
Юстина Матяшовска	128
Шапка	129
Розумний	130
Оперуваны куры	130
Любовенській замок	131
Теодор Докля	132
Лемківске дівчатко	133
Остатні дни літа	134
Вовірка	135
Найкрашша в сьвіті	136
Нашы приятелі в зимі	137

Курна хыжа в зимі	138
Весна	138
Зозуля	139
Петро Муриянка	140
Муриянчыско	141
Ядловец і команичка	143
Сова і сонце	144
Бык і бача	146
Што даме весні	147
Літо	147
Іде осін	148
Зима щыпавиця	148
Недосьпівана пісня	149
Блаженна повинність	150
Улька –	151
Єва Вансач	152
Нашы лыжкы	153
Медведику не буд смутний	155
Володислав Грабан	156
Єдно слово	157
Липец	158
Верш для Наталкы	159
Вертаня	159
Памяташ	160
Народины	160
Мамо	161
Янко Шкірпан	162
Лем	163
Де без тя піду Бескіде	164
Уж яр	165
Байка	165

Хмара на вершку тополі

Гавриіл Костельник	168
Бачко моя	169
Янко Фейса	170
Коні мої	171
О люде	172
Моя дражка	172
Михаїл Ковач	174
Вітер і тополя	175
Сонечко і дівча	176
Руки	177
Радіст в обыстю	177
Роса	178
Над Дунаєм	178
Водниця	179
Акым Олеяр	180
Місячок	181
Водичка	182
Дощык	182
Когутик	183
Ляльки	183
Миколай Кочиш	184
Рано	185
Матері при кудели	186
Хмара на вершку тополі	187
Мирон Колошняй	188
Спомин дітиньства	189
Чачка мойого няня	190

Мама	191
Мирон Будинскій	192
Душок	193
Мати	194
Сонечко пішло водичку пити	194
Дідо пише до внучкы лист	195
Миколай Скубан	196
І я добрий	197
Старий куфер	198
Вандрівники	199
Меланія Павлович	200
Одпочынок	201
Зимно было	202
Білявий лет	202
Як приходит яр	203
Донедавна	203
Дюра Папгаргай	204
Лист з Афрыкы	205
Любов не зна границ	206
Ірина Гарди–Ковачевич	208
Осін	209
Уж сме не діти веце	210
Яр	211
Серафина Макай	212
Яр, яр, яр	213
Старий коцур	214
Конкурс на красавицю	214
Буря	215

Меланія Рымар	216
Гунцвут вітер	217
Тыжден	218
Братя	218
Літо ся спекло	219
Вітер і сонечко	219
Хто прескочыт ярк	219
Іринкіне жаданя	220
Рахуванка	220
Баба і дідо	221
Я уж хлоп	221
Кінцьовы увагы	223
Подяка	233

Подяка

Так як ем спомнул во вступным слові, тота книжка є дітином Антольоґії лемкієської літературы, думка выдання котрой зродила ся парунадцет років тому, іщы в „нереальных часах”. Дотертя до потрібных джерел без помочы жычливых люди не было можливым. За тоту жычливіст – не знаючы коли поведе ся выдати вельку антольоґію – прагну уж тепер, при тій нагоді подякувати:

Проф. Павлови Маґочи за уможливліня мі двомісячного побыту в Торонтоньскым Університеті, де в тамошній бібліотеці зобрал ем барз дуже лемкіанів, не лем до антольоґії; **Др Іванови Красовскому** зо Львова, **Др Миколі Мушинці** з Пряшова, **Мґр Ромуальдови Біскупскому** з Історичного Музею в Санюку; сердечным **Приятелям, Руснакам Югославії, Любомирови Медеши і Гаєруілови Колесарьови** – за збогачыня мойой бібліотеки, **Пану Володимирови Пилиповичови** з Перемишля, котрий дуже мі поміг, іщы в тамты давны рокы – при старті.

Особливу подяку прагну зложыти **Пану Теодосіюви Дроздякови** з Крениці, котрий в трудным часі на пару місяци удоступнил мі до праці власне мешканя і не лем зносил мої фанабери, а іщы і вечером честувал.

Вшыткым – лемкієске БОЖЕ ЗАПЛАТІ